

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

PANEL

“İLERLEME RAPORU İŐİĞİNDA
AVRUPA BİRLİĞİ-TÜRKIYE İLİŞKİLERİ’NİN GELECEĞİ;
GERÇEKLER VE HEDEFLER”

09.11.2004

AÇILIŞ

Prof. Dr. Enver HASANOĞLU

Müdür

Prof. Dr. Mehmet HABERAL

Rektör

PANEL YÖNETİCİSİ

Prof. Dr. Füsun ARSAVA

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi

Öğretim Üyesi

PANELİSTLER

Doç. Dr. Hasan ÜNAL

Bilkent Üniversitesi

Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi

Dr. Can BAYDAROL

Türkiye Avrupa Vakfı Başkanı

Fikret BİLA

Gazeteci Yazar

PANEL

SUNUCU- Sayın rektörüm, değerli konuklar; Türkiye'nin yıllardır süren Avrupa Birliği macerasında önemli bir aşamayı teşkil eden, son günlerde de gündemi oluşturan İlerleme Raporunun Türkiye'ye etkilerini ve 17 Aralık çıkacak olan kararın nasıl etkileneceğini tartışmak üzere Üniversitemiz Stratejik Araştırmalar Merkezinin düzenlediği "*İlerleme Raporu Işığında Avrupa Birliği-Türkiye İlişkilerinin Geleceği*" konulu panelimize hepiniz hoş geldiniz.

Açılış konuşmalarını yapmak üzere Üniversitemiz Stratejik Araştırmalar Merkezi Müdürü Sayın Prof. Dr. Enver Hasanoğlu'nu kürsüye davet ediyorum.

Buyurun efendim.

Prof. Dr. ENVER HASANOĞLU (Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi Müdürü)- Sayın Rektörüm, değerli misafirler, basınımızın seçkin temsilcileri; Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi olarak her sene çeşitli paneller düzenlemekteyiz. İşte bu eğitim-öğretim yılında da ilk paneli beraber yapmak üzereyiz. Konu, Ulusumuzu meşgul eden ve bize heyecanlı günler yaşatan İlerleme Raporu ışığında Avrupa Birliği-Türkiye ilişkileri hakkında olacak.

Panelistlerin tartışmasıyla, sizlerin soru ve katkılarınızla bir özet çıkacak ve ilgili kurum ve kuruluşlara iletilecektir. Zaten üniversitelerin görevi de eğitim-öğretimin yanında, bence böyle konuları gündeme getirip, tartıştırmak ve ilgilileri uyarmaktır. Ama maalesef son senelerde üniversitelerde bu hareketi görmemekteyiz, üniversiteler âdeta kabuğuna çekilmiş, sinmiş bir vaziyettedir.

Değerli konuklar; bilindiği gibi, Avrupa Birliği-Türkiye ilişkileri, uzun yılları içeren bir süreci teşkil etmektedir. Bu süreç, 1963 yılı Ortaklık Anlaşmasıyla başlamış, 95'te imzalanan Gümrük Birliği Anlaşmasıyla devam etmiş ve Aralık 1999 Helsinki Zirvesi sonrası Avrupa Birliği Konseyinin Türkiye'nin üye aday olmasına karar vermesiyle farklı bir boyuta varmıştır. Aralık 2002'ye gelindiğinde ise, Kopenhag'da yine AB Konseyinin yerine getirmesini öngördüğü bir dizi siyasi kriterlerin belirmesiyle yeniden bir sürece girilmiştir. Bu süreç, Haziran 2004'te Brüksel'de toplanan AB Konseyi ve Ekim 2004'te yayımlanan

İlerleme Raporuyla devam etmiş ve bugüne gelinmiştir. Bugün ise her Türk vatandaşı gibi, herkes nefesini tutmuş, 17 Aralığı beklemektedir.

Değerli misafirler; eminim ki burada oturanların çoğu, belki hepsi, AB'ye girmeyi arzulamakta ve dilemektedir. Ancak kafaları meşgul eden bazı endişeler vardır ve ben bugün burada şeytanın avukatlığını yaparak bu soruları panelistlerin önüne atacağım ve tartışmalarını beklemekteyim. Acaba Avrupa Birliği, bize diğer ülkeler gibi adil davranmakta mıdır? Bize 17 Aralıkta müzakere tarihi verilecek mi; verilirse, tahminen bu tarih ne zaman olacaktır? Bu müzakere, masanın etrafında oturup karşılıklı tartışılacak mı; yoksa bize bir dosya verip, “ödevini yap, bunları düzelt, tekrar gel” mi denilecek? Ucu açık müzakere ne anlama gelmektedir? Kıbrıs sorunu, Ege sorunu, müzakere tarihi vermeye engel midir? Uluslararası su statüsü ne anlama gelmektedir? Ermeni soykırımını tanımak, azınlıklar konusu ne anlama gelmektedir ve Lozan'la örtüşmekte midir? Bu konuların tartışılacağını umuyorum.

Ayrıca bir de öbür tarafı var: Acaba Avrupa Birliğine girdiğimiz zaman, bütün gençlerimiz iş mi bulacak, bize para muslukları mı akacak; onu da tartışmanızı istihham edeceğim.

Panelin başarılı geçmesini diliyor, sizlere, panelistlere ve her zaman desteğini gördüğümüz Sayın Rektörümüze teşekkür ederken, sözlerimi Dışişleri Bakanımız Sayın Abdullah Gül'ün bir cümlesiyle bitirmek istiyorum: Gül'ün dediği gibi, temiz ve şartsız bir müzakere diliyorum.

Hepinize saygılar sunuyorum.

SUNUCU- Açılış konuşmalarını yapmak üzere Başkent Üniversitesi Rektörü Sayın Prof. Dr. Mehmet Haberal'ı kürsüye davet ediyorum.

Buyurun Hocam.

Prof. Dr. MEHMET HABERAL (Başkent Üniversitesi Rektörü)- Değerli konuklar; stratejik araştırmalar, tabii sadece bir konunun araştırması değildir, nerede gereksinim varsa, orayı araştırmak durumundadır ki, esas görevini yapmış olsun. Üniversitede kurulan Stratejik Araştırmalar Merkezinin de görevi, sadece üniversitelerdeki problemleri değil, özellikle Başkent Üniversitesinin bu Merkezinde olduğu gibi, birinci derecede ülkeyi

ilgilendiren konuların araştırmasını yapıp gündeme getirmektir. Eğer bunu yaparsa, işte o zaman üniversite gerçek görevini yapmış olur. Biz de Başkent Üniversitesi olarak bunu yapmaya çalışıyoruz. Aslında hep şikâyet edilir ya, “üniversite toplumdan kopuk” diye; biz de diyoruz ki, üniversite toplumdan kopuk olamaz, üniversite toplumun içindedir, oradan koştugu zaman zaten üniversite olmaz. Dolayısıyla bu toplantılar, bu konferanslar, gerçekten hem üniversiteler için, hem de ülkemiz için, ülkemizin geleceği bakımından çok önemli toplantılardır diye düşünüyorum.

Sayın Hasanoğlu'nun söylediği gibi, yıllardır hepimiz Avrupa Birliği, Ortak Pazarla âdeta büyüyerek geldik, 60'lı yıllardan 2000'li yılların ilk yıllarında da aynı şeyleri yaşıyoruz.

Aslında toplumları fertler oluşturur değerli konuklar; biz toplumumuzun birer ferdiyiz, hepimizin bir şahsiyeti var. Eğer şahsiyetimiz olmazsa biz olmayız, farklı insanlar olamayız. Dolayısıyla uluslar da böyledir; çünkü ulusları oluşturan bizleriz, yani Türkiye Cumhuriyetini oluşturan bizleriz. Bizlerin şahsiyeti ne kadar güçlü olursa, toplumumuzun şahsiyeti de şüphesiz o kadar güçlü olur. Bunun aksini düşünmek abesle iştigaldir, öyle bir şey de düşünemeyiz; o zaman ne şahıs olarak toplumdaki yerimizi bulabiliriz, ne de uluslararası düzeydeki yerimizi bulabiliriz. Düşünebiliyor musunuz, ben birilerinin âdeta böyle emriyle, yönergesiyle hareket ediyorum ve bütün geleceğimi onun vereceği kararlara bağlamışım; böyle bir yaşamak olur mu değerli konuklar? Eğer ben gerçekten yaşamak istiyorsam, önce kendimin varlığını ispat etmem gereklidir ki, karşımdaki komşumdan ya da karşımdaki kişiden saygı duyayım.

Üzüntüyle belirteyim ki, Türkiye Cumhuriyetinin Atatürk döneminden sonra, özellikle son zamanlarda maalesef şahsiyetinde önemli zedelenmeler olmuştur. Tabii Atatürk, arkadaşları ve aziz şehitlerimiz, -hep buradan, bu kürsüden söylüyorum- bu ülkeyi Osmanlı İmparatorluğunun külleri üzerinde kurdular ve bize emanet ettiler. Yalnız, şöyle bir tarihe bakmak lazım: Osmanlı İmparatorluğu nasıl kül oldu, kim Osmanlı İmparatorluğunu kül haline getirdi ve bugün biz ne yapıyoruz, biz ne yapmaya çalışıyoruz? Önce bu sorunun cevabını vermek durumundayız. Türkiye Cumhuriyetinin insanları olarak biz ne arıyoruz Allah aşkına, neyin peşinde koşuyoruz, ne yapmak istiyoruz? Bir defa önce biz neyiz, kendimiz neyiz, imkânlarımız nedir, potansiyelimiz nedir ki, biz ilave bir şeyler arıyoruz? Aradığımız bu ilave şeyler, acaba gerçekten bu peşinde koştuğumuz mekânlarda gerçek anlamıyla var mı veya bu peşinde koştuğumuz toplulukların iç yapısını biliyor muyuz, onlar

nedir, imkânları nedir? Dahası, orada yaşayan insanların bize saygısı nedir, bize saygısı ne kadardır? Gazetelerde zaman zaman maalesef kabul edemeyeceğimiz davranışlarla karşı karşıya olduğumuzu öğreniyoruz. Elimde sizlerin de okuduğu, bazı gazetelerin manşetleri var.

Ben buradan ülkemizi temsil eden çok değerli milletvekillerine soruyorum: Acaba benim ülkemin bir milletvekili, elini kolunu sallayarak herhangi bir Avrupa ülkesine gidip, onun herhangi bir yöresinde soruşturma yapabilir mi? Acaba oradaki insanlarla oturup, örneğin İngiltere’de, İrlanda’da gidip de o gruplarla konuşabilir mi, “İngiltere’nin Avrupa Birliğine girişi buradan geçer” diyebilir mi veya Fransa’da Nice’e gidip “Fransa’nın Avrupa Birliğine girişi veyahut da NATO’ya girişi Nice’ten geçer diyebilir mi? Öyle bir şey olabilir mi?

Değerli arkadaşlar; siz bırakın oraya gitmeyi, acaba o sınır kapısından içeriye nasıl giriyorsunuz, kaç kademededen geçiyorsunuz? Ceketiniz çıkacak, her şey şöyle bir masanın üstüne atılacak, ondan sonra içeri gireceksiniz, öyle değil mi; evet öyle. Bu sadece AB ülkesinde mi?..

Peki, değerli konuklar; benim ülkemin diğer ülkelerden farkı nedir ki, birtakım insanlar rahatlıkla geliyorlar, elini kolunu sallayarak benim ülkemin insanlarını yanıltmaya çalışıyorlar. Sanki bu ülkede Türkiye Cumhuriyetinin vatandaşları dışında başka insanlar yaşıyor, sanki bu ülkenin başka yörelerinde başka işler var, başka işler oluyor ve sanki bu işleri düzeltmek bu insanlara kalmış. Yani bizler bu kadar aciz, o kadar kendimizi yönetmekten yoksun insanlarız ki, kendi ülkemize hâkim değiliz, kendi toplumumuzun insanlarıyla biz bağdaşamıyoruz da, birtakım insanlar bizleri onlarla bağdaştırmaya çalışıyorlar ve “şu polis buradan gitsin” diyebiliyorlar, “Avrupa Birliğine mi girmek istiyorsunuz; bunun geçiş yeri burasıdır ha” diyebiliyorlar.

Değerli konuklar; bizim için bundan daha ağır bir davranış olabilir mi ve bu ülkenin valisi, kalkıyor, bunu söyleyen insanlara pekala güzel güzel benim ülkemin insanının dokuduğu halıları da bir iftiharla takdim edebiliyor. Bunları benim kabul etmem mümkün değildir, benim ulusumun da bunları kabul etmesi hiç mümkün değildir. Benim ülkem, Türkiye, Türkiye Cumhuriyeti, her metrekaresi, her çakıl taşı kutsal olan bir ülke. Elbet ki bu geniş mozaik içerisinde çok değişik gruplardan insanlarımız bulunabilir, ama onlar benim ülkemin insanları.

Değerli konuklar; Amerika'ya gidip Green Card alan herkes rahatlıkla diyebiliyor ki, "ben Amerikalıyım." O green card'ları alıp da o pasaportu gösterebiliyor. Ben inanıyorum ki, benim ülkemde yaşayan her vatandaşım da aynı şekilde rahatlıkla diyebiliyor ki, "ben Türk'üm, ben Türkiye Cumhuriyeti hudutları içerisinde yaşıyorum, onun havasını teneffüs ediyorum, o ülke benim için kutsaldır." Eğer biz bunu sağlayamazsak değerli konuklar, nereye girsek girelim; kaldı ki neler yapıldığı da ortada.

Ben işi daha fazla uzatmadan, müsaade ederseniz, bir yerde de affınıza sığınarak bir Karadeniz fıkrası anlatayım da bu işi bitireyim: Tabii özellikle bu geçmiş dönemde Karadeniz'de tarlalar malum, insanlar böyle gece ne yapsınlar, çakal geliyor, domuz geliyor, bir taraftan götürüyor, ediyor, başa çıkamıyorlar. Araştırıyorlar, "ne yapalım, bu beladan nasıl kurtuluruz?" diye. Birisinin aklına geliyor, diyor ki, "şu karşı köyde bir avcı var, bu işi ancak bu yapar, ancak o kurtarır bizi." Bir Cuma günü avcıyı davet ediyorlar, namaz kılınıyor. Herkes tabii merakla bekliyor, "acaba bu avcı, bu işi nasıl halledecek" diye. Avcıya soruyorlar, diyorlar ki, "biz böyle bir belaya tutulduk, ne olur, bizi buradan kurtar." Avcı diyor ki, "bu iş kolay." Tabii avcı gelmiş, silahlı-külahlı, yanında iki tane de Kangal'ı var. "Peki, nasıl halledeceksin?" "Gayet kolay; her evden 5 kırmızı lira isterim." Düşünün, o dönemde, artık yavaş yavaş yine o kırmızı liralara dönmeye başladık ya, iyi güzel dinliyorlar. "Her evden bir kod da mısır isterim" diyor. Bir kod mısır, eski gaz tenekelerine bir kod denilirdi, her evden de bir gaz tenekesi mısır istiyor ve ilave ediyor, diyor ki, "şu iki tane Kangal var ya, onlara da süttten yapılmış yemek isterim." Öyle deyince, köşede oturan bizim Karadenizli diyor ki, "oğul, kesileyin domuzcuğuma domuz gelir, ha böyle bir küçük vurur götürürdü, bu hepsini götürecektir."

Değerli konuklar; bana öyle geliyor ki, bu peşinde koştığımız Avrupa Birliği de korkarım, bir gün karşımıza çıkacak, diyecek ki, "bakın, şunu da isterim, şunu da isterim, ama şu da olmadı." ama ona da hiç kimsenin gücü yetmeyecek.

Hepinize saygılar sunuyorum.

SUNUCU- Panelimize geçerken, panel yöneticisi olarak Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyesi Sayın Prof. Dr. Füsun Arsava'yı; panelistler olarak Bilkent Üniversitesi Öğretim Üyesi Sayın Doç. Dr. Hasan Ünal'ı, Türkiye-Avrupa Vakfı Başkanı Sayın Dr. Can Baydarol'u ve Gazeteci-Yazar Fikret Bila'yı kürsüye davet ediyorum.

OTURUM BAŞKANI- Kasım ilk haftasını geride bıraktığımız bu güzel güneşli günün ciddi bir konuyla meşgul olmak üzere bizi buraya toplaması gerçekten güzel.

Türkiye, hakikaten konuşmacıların da işaret ettiği üzere, son derece ciddi bir dönemeçten geçmek üzere. Bugün tabii kıymetli arkadaşlarım, sırasıyla sevgili öğrencim Can Baydarol ve yine sevgili meslektaşım Hasan Ünal ve Sayın Bila ile bu ciddi konuyu tartışacağız.

AB-Türkiye ilişkileri, Sayın Haberal'ın dikkat çektiği üzere, gerçekten günümüzde bir parça Avrupa Birliğine girme hevesiyle çok ciddi bir dönemeçte olmamıza rağmen, ciddi konulara eğilmediğimiz bir aşamada. Ümit ediyorum, bu beraberliğimizde bu ciddi konulara eğileceğiz ve bir parça düşünme imkânını bazı konular hakkında elde edeceğiz.

Ben tabii ki konuşmacı değilim, panel yöneticisiyim, ama paneli yönetirken, tabii ki bazı konularda ben de bir şeyler söylemek arzusundayım. Belki bu arzumu ilk başta 5-10 dakikada giderip konuşmacılara izninizle söz vermek istiyorum.

Meseleye tabii ki çok yeni bir gelişme olarak ilerleme raporundan hareket ederek panel konumuz itibariyle girmek istiyorum. Bildiğiniz üzere, ekim başında Komisyon tarafından bir yeni İlerleme Raporu yayınlandı. Komisyon Raporunda, Türkiye ile müzakere açılması konusunda bir tavsiye söz konusu. Bu tabii ki hepimizin nefes almasını temin eden bir vurgu. Ancak belki panelde en çok üstünde duracağımız konu, bu önerinin yapılmasının birtakım ciddi koşullara bağlı olması. Türkiye'nin siyasi yahut ekonomik koşulları yerine getirmesini tartışmıyoruz; çünkü bu, esasen Avrupa Birliğine girmek için bir önkoşul olarak baştan itibaren öngörülen bir durum. Ekonomik ve siyasi koşulların ötesinde, Türkiye'ye ekstra olarak, özel olarak getirilen birtakım siyasi koşullar var, bunlar bizim gündemimizi meşgul etmek zorunda.

Bir de tabii ki bizi meşgul eden bir diğer öge, müzakere tekniği. Yani tam üyeliğe giden yolda aşılması gereken süreçte Türkiye için öngörülen prosedür ve Türkiye için siyasi ve ekonomik kriterler ötesinde öngörülen kimi koşullar. Bu konuda Sayın Hasanoğlu ve Sayın Haberal, bazı hususlara değindiler. İlerleme Raporuna baktığımız zaman, gerçekten Türkiye'yi köşeye sıkıştırma, Türkiye ile pazarlık etme anlayışıyla metnin kaleme alındığını görüyoruz. Rahatsızlık gerçekten bu noktada ortaya çıkıyor. Bu anlayışın geçen hafta

Hollanda Dönem Başkanı tarafından açıkça bir vesileyle de ortaya konulduğunu hemen sizlere hatırlatmak istiyorum. Hollanda Dönem Başkanı, tüm Avrupa Birliği üyesi devletlerden zirve öncesi, yani 17 Aralık Zirvesi öncesi beklentilerini bir liste halinde hazırlamalarını istemiştir. Bu gerçekten son derece düşündürücü bir durum. İlerleme Raporu, ifade ettiğim gibi, Türkiye'yle bir pazarlık anlayışıyla kaleme alınmıştır. Hollanda Dönem Başkanı da açık ve seçik bir şekilde üye devletlerden Türkiye'den beklentilerini bir liste halinde teker teker kaleme alıp kendisine iletmesini istemiştir. Bu son derece düşündürücüdür.

Ben geçen haftanın basını izlediğim zaman, birkaç önemli vurgunun da yine Türkiye ile ilgili olarak bizi düşündürmesi gereken hususlar içerdiğini düşünüyorum. Birkaç örnek vermek istiyorum: Mesela bunlardan bir tanesi, Yeşiller Partisi Başkan Yardımcısı Roth'un Türkiye'deki gezisi esnasında ifade ettiği bir vurgu: *“Türkiye ademi merkeziyeti kabul etmediği takdirde, Avrupa Birliğini unutması gerekir. Türkiye'nin Kürt kimliğini tanımadığı takdirde, Avrupa Birliğini unutması gerekir.”* Tabii ki çok önemli bir vurgu, Türkiye'nin üniter yapısının tartışılmasını gündeme getiren bir husus.

Burada hemen bir hususu da hatırlatmak istiyorum, belki panel esnasında konuşmacılar da değinecektir: Her bir üye devletin, Avrupa Birliğine üye olan devletin anayasasında kendi devlet yapısıyla ilgili olarak bir vurgu bulunmaktadır ve bu devlet yapısıyla ilgili hususların da anayasanın değiştirilemez normları arasında yer aldığı görülmektedir. Örneğin bir Fransız Anayasasına baktığımız zaman, devletin üniter yapısının anayasanın değiştirilmez bir normu olduğunu görürsünüz. Bir İspanyol Anayasasına baktığımız zaman, keza aynı durumu görürsünüz ve diğer birçok ülkede aynı vurguların karşınıza çıktığını görürsünüz. Almanya'nın bizzat kendisinin anayasasına baktığımız zaman, Almanya'nın federal yapısının değiştirilemez bir unsur olduğunu anayasasında öngördüğünü görürsünüz. Yani Almanya'da devletin bir üniter yapıya kavuşturulması ne kadar mümkün değilse, bir Fransa'da, bir İspanya'da bir federal yapıya geçmek imkânsızdır. Ama bakınız, Türkiye'nin ademi merkezi yapıya geçmesini pekala bir milletvekili vurgulayabilmektedir, böyle bir çağrı yapabilmektedir ve Türkiye'nin Avrupa Birliğine girebilmesi için bunun önkoşul olduğunu söyleyebilmektedir.

Yine geçen haftanın bir başka haberi; hatırladığım üzere Avrupa Birliği Parlamento Başkanı Bore'nin bir vurgusu var. Bore diyor ki, *“Türkiye'nin Avrupa Birliğine girip girmeyeceği konusunda 17 Aralıktan önce mutlaka Avrupa Birliği Parlamentosu da bu görüş*

bildirme hakkını kullanacaktır ve bu görüş, zirve kararında çok etkili olacaktır.” Oysa “diğer adayların tam üyeliği bakımından Parlamento bu konuda bir görüş bildirmiş midir?” diye baktığımız zaman, Parlamentonun zirve öncelerinde bu tür görüşleri bildirmediğini açık bir şekilde görmekteyiz.

Yine mesela geçen haftanın bir enteresan vurgusuydu; Giscard d’Estaing, bir konuşmasında, Türkiye’nin Avrupa Birliği müktesebatını hazmetme yeteneğinin olmadığını ifade etti. Evet, *“Türkiye, Avrupa Birliğinin müktesebatını hazmetme yeteneği olan bir devlet değildir”* ifadesini kullandı.

Yine çok taze bir haber: “Geçen hafta Chirac dedi ki, *“Türkiye, Avrupa Birliğine girse, bu bir katkı olacaktır, Avrupa Birliğine bir katkı sağlayacaktır, ama Türkiye’nin Avrupa Birliği değerlerini gerçekleştirmesi kaydıyla.”* Ama bir noktalı virgülle tekrar cümlesini ifade ediyor, diyor ki, *“Avrupa Birliği değerlerini Türkiye’nin gerçekleştirmesi pek de yakın bir vadede olası gözükmemektedir, bunun 14-15 yıl gibi bir süre alması mümkündür ve eğer Türkiye bu değerleri gerçekleştiremezse, Türkiye, buna rağmen ileride bir Avrupa Birliğiyle ilişki kurması iyi olacaktır.”*

Bütün bu söylemiş olduğum örnekler, Avrupa Birliğinin henüz Türkiye’nin Avrupa Birliğine siyasi aidiyeti konusunda bir karar veremediğini ortaya koymaktadır. Zaten mesele, herhalde Türkiye’nin siyasi Avrupa’ya ait olup olmadığı konusunda Avrupa Birliğinin karar vermesinde kilitlenmektedir. Bu konuda Avrupa Birliği siyasetçileri, siyaset yapanlar, topu kamuoyuna atmaktadır, Avrupa Birliği kamuoyunun Türkiye’nin tam üyeliği konusunda son kararı verecek platform olduğunu söylemektedir. Şimdiye kadar diğer adaylara baktığımız zaman, kamuoyu unsurunun gündeme getirilmediğini görüyoruz. Ben bu çerçevede Türkiye’den siyasi ve ekonomik kriterler ötesinde, bir de kamuoyu kriterinin gündeme getirildiğini söylemek istiyorum. Yani Türkiye, yalnız Avrupa Birliğinin siyasi, ekonomik standartlarını, kriterlerini yerine getirmek durumunda değil, bunun ötesinde bir de Avrupa kamuoyunu ikna etmesi gerekliliği söz konusu. Bu çerçevede hepimizin bildiği üzere, kimi devletler açık bir şekilde Türkiye’nin tam üyeliğini referanduma sunmak gibi bir araç gündeme getirmektedir. Hatta Avrupa Birliği Komisyonu Başkanı Bore, bu referandumun Avrupa Birliği çapında genel bir referandum olarak yapılmasını önermiştir. Belki referandum, katılma anlaşmalarının onay aşamasında üye devletlerin normal devletler hukuku

anlaşmalarını onay prosedürü olarak görülebilir, bu normal bir yöntem olarak düşünülebilir, ama Türkiye için ekstra bir referandum önerilmesi tabii ki düşündürücüdür.

Bunun dışında, tabii referandumu öngörmeyen devletler dahi, Türkiye'nin Avrupa Birliğine katılmasına ilişkin katılma anlaşmasının onayı aşamasında parlamentolarında bu çoğunluğun sağlanıp sağlanmayacağı konusunda tam emin olmadıklarını ifade etmektedir. Bu tabii Türkiye'nin Avrupa Birliğine katılması bakımından üye devletlerin çok inançlı ve istekli olmadıklarını göstermektedir.

Mesele tabii ki oldukça kapsamlı. Ben konunun tartışılma evresinde arkadaşlarıma söz verdikten sonra, belki tartışma aşamasında hukukçu olmam nedeniyle -altını çizerek söylemek istiyorum, galiba bu masada yegâne hukukçuyum- sizlerle Lozan'ı tartışmak isterim, sizlerle Dicle ve Fırat'ın İlerleme Raporunda öngörüldüğü şekliyle uluslararası bir statüye sokulması konusunu tartışabilirim ve tabii ki Kıbrıs konusunu en sevdiğim konulardan biri olarak tartışabilirim. Ama şimdilik konuşma limitimi herhalde aştım, o nedenle sırasıyla konuşmacı arkadaşlarıma söz vermek istiyorum.

Sayın Baydarol, buyurun.

Dr. CAN BAYDAROL- Çok teşekkür ederim efendim.

Sayın Arsava benim hocamdı, zaten kendisi de belirtti, yani 20 yıl önce O'nun çizdiği yoldan devam etmeye çalışıyorum. Bir de bir düzeltme yapayım: Türkiye-Avrupa Vakfı Başkanı değilim, Başkan Ziya Müezzinoğlu'dur; ben daha önce yönetim kurullarında görev aldım, ama bu dönem görev almadığım için, sadece bir kurucu üyesi olarak yer alıyorum.

Evet, çok karmaşık bir süreçteyiz, çok karmaşık bir yapı içerisinde bazı değerlendirmeleri yapmamız gerekiyor; fakat önce belki bir şeyi çok iyi saptamak gerekiyor: Bazı konuşmalara baktığım zaman, "Türkiye, Avrupa'ya niye katılmak istiyor ki" gibi bir sonuç çıkıyor. Bu Türkiye'nin talebi, 1963 de değil, aslında 31 Temmuz 1959, yani dönemin Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu'nun Yunanistan'dan 15 gün sonra ortak üyelik için başvurusuyla başlayan bir 45 yıllık bir devlet politikasından bahsediyoruz. Yani bu, birtakım insanların çok sevdiği için veya bu işi çok önemseydiği için yapılan bir iş değil, Türkiye'nin temel çıkarını, temel yararını aslında Avrupa entegrasyonunda görmesinden kaynaklanan bir politikadan bahsediyoruz. Tabii ki bunun çok boyutları eleştirilebilir.

Sorulardan bir tanesi, “Avrupa, Türkiye’ye ayrımcılık yapıyor mu?” Evet, yapıyor, yani bu son rapora baktığım zaman, Avrupa’nın ayrımcılığını yapmadığını söylemek gibi bir pozisyonu asla alamam. En azından gerek ucu açıklık, ama bence ucu açıklıktan daha önemli olan şey, öngörülen müzakere tekniği itibariyle bir ayrımcılık söz konusu. Dolayısıyla burada çok da fazla susmamız ve “Avrupa ne derse, çok iyi der” dememiz gibi bir durumda değiliz. Ancak bu durum Türkiye’nin moralini bozmalı mı; hayır, yani 41 yıldır bu işi sürdürdüysek, bundan sonra da gerekli mücadeleyi vererek sürdürmek zaten boynumuzun borcudur.

Ancak bir şeyin daha altını çizmekte yarar görüyorum: “Türkiye, uluslararası müzakere yapmayı biliyor mu?” diye sorarsam; hayır, bilmiyor diyeceğim. Neden bilmiyor; çünkü yine 40 yıldır bu süreci izleyenler yakından biliyorlar, Komisyonun ciddi bir politikası vardır, buna “paratoner politikası” diye de dönem dönem isimlendirilir. Nedir paratoner politikası; tam böyle önemli raporlar çıkmadan bir hafta önce söz konusu raporlar basına sızdırılır ve basın, büyük gazetecilik başarısı falan filan diye bunu allayıp pullayıp satarken, aslında bir başka amaca hizmet edilmiş olur. En radikal uçlarda konu tartışılır ve bizim örneğimizde olduğu gibi, 6 Ekim sabahı uyandıığımızda, 20 tane gol yemeye hazır bir milli takım psikolojisiyle uyanıp 5 tane gol yiyince “onurlu mağlubiyet aldık” diye seviniriz.

Burada bazı taktiklere de çok fazla gelmemek gerekiyor. Sayın Hocam Arsava’nın sunduğu ve üstünde bence çok ciddiyetle durmamız gereken referandum konusu, bence bunlardan birisi. Düşünebiliyor musunuz, 41 yıl önce, 12 Eylül 63’te imzaladığımız Ankara Anlaşmasının nihai siyasi sonucu olmaksızın “o anlaşmanın meşruiyeti nedir?” diye sormak gerekir. 41 yıl önce, Ankara Anlaşmasının gerek 28 inci maddesinde, gerekse **divaçe** bölümünde, Türkiye’nin o günkü AET’ye, bugünün de AB’sine tam üye olacağını zaten öngörmüştür. Bu öngörü bizzat 40 yıl önceki Fransız Parlamentosu tarafından da onaylanmıştır ve Türkiye, bu öngörüye, bu meşru zemine dayanarak en somut adımı gümrük birliğinin son dönemde gerçekleştirdiği 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararıyla da atmıştır. Şimdi siz kalkıp da meşruiyetini tartışmaya açtığınız kendi Parlamentonuz ve meşru zemini tartışmaya açtığınız bir anlaşma temelinde bir gümrük birliği ilişkisini ne yapacaksınız, ikincisi hukukun üstünlüğünden nasıl bahsedeceksiniz?

Türkiye, tezlerinde biraz daha sağlam durabilmeli; çünkü Türkiye burada güçlü taraf. Ancak bizde bir güçsüzlük kompleksi de var, yani biz tam olarak elimizdeki varolanı da farkına varıp savunmayı da pek beceremiyoruz galiba. Yani dikkat ediyorum, şu anda

politikacılarımız bu tezi savunacakları yerde, “canım, o 40 yıl öncesinin meselesiydi, bu bugünün meselesi.” Öyle şey olur mu; uluslararası hukukta devamlılık esastır, yani o zaman ahde vefa ilişkisini bir tarafa atalım ve kim bugün iktidara geliyorsa, onun sözüne göre de dünyayı yeni bir kaos düzeniyle, kaos algılamasıyla karşı karşıya getirelim. Yani burada Türkiye’nin güçsüz olduğunu falan pek düşünmüyorum açıkçası, yeter ki bu tezimizi doğru savunur halde olalım.

Çok önemli bir sorun var, onu biraz önce tersten sorduk: “Avrupalı, Türkiye’yi kendi siyasi birliğinde görmüyor.” Peki, biz görüyor muyuz? Bu dönemlerde bir de o taraftan da sormakta yarar olduğunu düşünüyorum; çünkü biz her seferinde “bizi ne olur alın” kompleksiyle biraz konuya yaklaşıyoruz. Biz Avrupa’nın geleceğine aday bir ülkeyiz, nasıl bir Avrupa’da yaşamak istiyoruz, artık bunu biraz tartışmaya başlamamız lazım. Yani evet, belki kamuoyu kriteri var, belki o kamuoyu kriterini asla düşünmemek lazım, o popülist bir tuzaktır, ama öteki tarafta da bu periyot içerisinde Türkiye’nin net bir şekilde nasıl bir Avrupa istediğini yüksek perdeden ifade ediyor olması da gerekiyor. Örneğin Fransa’da en ciddi tartışma, “Türkiye AB’ye katılırsa, Avrupa Birliğinin bir siyasi geleceği olmaz, yani siyasi birlik olma hedefinden uzaklaşır.” Peki, Türkiye, siyasi birlik olma hedefinden uzaklaşacak bir Avrupa Birliğine girmeyi bu kadar ister mi? Biraz da bunu tartışmak lazım; çünkü Türkiye’nin ne yazık ki bu anlamda kendi iç olmayan tartışmalar nedenine de bağlı olarak esas tartışması gereken noktalardan da uzaklaşıyor. Ben nasıl bir Avrupa’da yer almak istiyorum; çünkü katıldığım gün, o Avrupa’nın belirleyici unsurlarından bir tanesi olacağım. Siyasi bir Avrupa mı, siyasi birliğe doğru giden bir Avrupa mı benim işime geliyor, bu bölgedeki dengelerimi, çıkarlarımı vesaireyi maksimize ediyor; yoksa böyle esnek köstek bir ekonomik entegrasyon seviyesinde kalacak, esnek konfederal model olarak nitelendirebileceğimiz bir Avrupa mı işimize geliyor? Bu tartışmayı da biraz daha yüksek sesle gündemimize taşımak gerektiği düşüncesindeyim.

Bir de bu tartışmalar niye yapılıyor? Mesela bu sırada bir taraftan Ermeni meselesi atılıyor, bir taraftan Kıbrıs meselesi tekrar gündeme taşınıyor vesaire... Ben biraz daha farklı bir gözlükle bakıyorum; taktiksel yapıyorlar, yani 17 Aralık günü, şu anda tahmin ediyorum ki hepimizin burada saptadığı eksiklikleri ifade etmeye kalktığınız zaman, Komisyondan Verheugen veya bundan sonra artık **Olven** olur olmaz, şu anda tam bilemiyorum, herhalde büyük bir ihtimalle bizimkilere şunu söylüyordur: “İyi de, bu kadarına razı olun, arka

plandaki tartışmaları görüyorsunuz.” Bu bir taktik, bu bir müzakere taktiği, oynatılıyor, yani burada bu kadar acemice her atılan oltaya da düşmemek lazım. Ama bizim karşı taktiğimiz var mı? Türkiye’yi hakikaten zora sokan şey, taktiksizlik, müzakereyi bilmemek, yani sorun buralarda.

Nedir raporda bizi bu kadar rahatsız eden şey? Tabii ki bir herkes için malum, ucu açık müzakere. Ucu açık müzakere ne demek; nereye gideceği belli olmayan bir müzakere mi? “Efendim, doğası gereği ucu açıktır.” “Doğası gereği ucu açıksa, niye ötekilere doğası gereği ucu açık demeden müzakereye başladın?” diye soruyorlar. Burada bir başka sorunla karşı karşıyayız, yani Türkiye’nin öncelikleri açısından da düşünmek lazım. Evet, müzakere tam üyelikle sonuçlanmayabilir, varsayımlardan birisidir, doğal, ama Türkiye’nin bu anlamdaki esas önceliği ne? Yani Avrupa Birliğiyle müzakere masasına oturmanın Türkiye’ye çok kısa vadede getireceği beklenti nedir; istikrar beklentisi. Nedir istikrar beklentisi? “Evet, Türkiye artık Avrupa Birliğinin tam üyesi olacak.” Bu beklentiye bağlı olarak sizin kendinizi daha güvenli bir ülke halinde hissetmeniz, oraya çıtayı atmış olmanız ve buna bağlı olarak da yatırımların bu tarafa yönelmesi vesaire... Ama böyle ucu açık bıraktığımız zaman, bu güven doğar mı; o güven pek doğmaz, o zaman da o kadar beklediğiniz yatırımın gelmesi de çok ciddi olarak tartışmaya açık hale gelir.

İkincisi, ucu açık diye bıraktığınız anda ki, orada metni kaleme alanların da ben çok fazla ne söylediklerinin farkında olduğunu anlayamadım. Ne diyorlar; “*her halükârda Türkiye’nin Avrupa yapıları içerisinde kalmasını da sağlamak*” diye vurgulanmış, demirlemesi, “ankraj” kelimesi kullanılmış. İyi de, hem beni almayacaksın, hem de nasıl demir atmamı sağlayacaksın? O zaman müzakere tekniğine kuşkuyla bakmaya başlıyorum; çünkü müzakere tekniği itibarıyla de başka bir şey söylüyorsun bana, “*her dosyanın bitmesi, tamamlanması, hükümetlerarası konferans ve oybirliğiyle gerçekleşecek.*” Peki, daha 31 tane Airbus ihalesini rüşvet olarak nereden bulacaksın; bir de öyle bir sorun ortaya çıkıyor. Her seferinde “sizi tatmin etmek için ne yapabilirim” gibi; çünkü burada hâlâ sorguladığımız nedir; karşı tarafın siyasi iradesi netleşmemiştir. Yani burada bir türlü tatmin olmadığımız nokta, hep “ama” dediğimiz şey; çünkü bahsettiğimiz olay, bir evlilik ilişkisi aslında. Evlilik ilişkisinin mutlu sona varabilmesi için, her iki tarafın da “evet”i gerekiyor. Bir tarafın “evet”, öteki tarafın “**havet**” havasında olduğu bir ortamda o irade tam pekişmiyor, o zaman da kuşkular başlıyor. Kuşkular başladığı zaman da her seferinde o ilişkinin geleceği konusunda

da ciddi soru işaretleriniz başlıyor. Yani Türkiye'nin bu noktada bir beyaz sayfaya ihtiyacı olduğu çok net.

Peki, Avrupa, Türkiyesiz yapabilir mi? Bir de o sorun var. İşte o demir atma meselesi de gösteriyor ki, asla Türkiyesiz yapma şansları da yok; çünkü Avrupa'nın kamuoyuna yansımayan, ama daha stratejik konseptler çerçevesinde tartışmalarına baktığımız zaman, ödünü patlatan gelişme, Türkiye'nin kaybı. Yani içinde bulunduğu bölgede Türkiye, özellikle 11 Eylül sonrasında farklı bir ülke, çok daha farklı bir stratejik algılamayla değerlendirilen bir ülke. Türkiye, bu bölgeye tek istikrar satabilecek, ihraç edebilecek, rejim ihraç edebilecek ülke. Peki, Türkiye Avrupa'dan uzaklaşırsa ne olur; Avrupa'nın bu bölgedeki çıkarları ortadan kalkar, beceremezler. Böyle bir algılama içinde aslında Avrupa'da bir şizofreni yaşandığını da kabul etmek lazım; devlet politikaları anlamında Türkiyesizlik biliniyor, ama sokak politikası anlamında rahat Türkiyesizliğin önemi bilinmiyor. Bunda suç kimin; suç biraz da bizim, yani biz dış tanıtımımızı ne yazık ki yıllarca yaparken, sadece turizm saikiyle yaptık, yani deniz gösterdik, güneş gösterdik, mezar gösterdik, folklor gösterdik, ama modern Türkiye'yi bir türlü gösteremedik. Artık biraz modern Türkiye'yi de, çağdaş Türkiye'yi de çok iyi anlatmamız gerekiyor. Bu, "Avrupalıya şirin gözükelim ve bize referandumda iyi oy versinler" anlamında değil.

Bir referandum tehlikesi olacak mı; bence olacak, kaçınılmaz olarak olacak. Neden; çünkü Türkiye'nin 10 yıl sonra, 15 yıl sonra, her neyse, müzakere ne zaman bitirse -ki ben biraz daha iyimserim aslında o noktada, 7-8 yılda bu işi kotarabiliriz düşüncesindeyim- Avrupa Anayasası değişmek zorunda kalacak. Çünkü Türkiye'nin oradaki kurumsal sistem içerisinde yer alabilmesi için o anayasa değişecek ve dolayısıyla bir referandum çıkacak. Yani istediğimiz kadar şu andaki referandumu hukuk tezleriyle bertaraf edelim, o gün edemeyeceğiz, orada bir tehlikeyle karşı karşıya geleceğiz, şimdiden onun önlemini de almaya başlamak lazım.

Ancak bunlardan çok daha önemli olan bir şey var, yani şu anda bahsettiğimiz noktada hep işin biraz makyaj ve dış politika tarafı. Bakın, iki tane çok ciddi sorun yaşayacağız: Birincisi tarım politikası. Tarım politikası dediğimiz zaman, bahsetmeye başladık, tarımın, tarımda yaşayan nüfusun makul bir seviyeye indirilmesinden bahsediyoruz. Bu, girsek de, girmesek de aslında çok gerekli bir şey, ondan da hiç şüphe yok. Bu, şu andaki yüzde 40 küsur olan tarımda yaşayan nüfusun yüzde 10'lar mertebesine doğru giderek inmesi.

Yani Türk nüfusunun yüzde 30'u; 70 milyon desek, 21 milyon insanın iç göçünden bahsediyoruz.

İkincisi, doğrudan yatırımların Türkiye'ye gelmesi, "ne kadar iyi, yaşasın, keşke gelse" diyoruz. Tabii ki kafamızın arkasından laf da şu: "Bu gelen tarımdan göç edecek nüfus, gelecek yatırımların yaratacağı istihdam olanakları içerisinde çalışacak." Peki, tarım nüfusunun buradan gelecek yatırımı ve gerektireceği emek kalitesini karşılama şansı var mı? Bir tartışmamız gereken esas nokta bu. İki, yarın işçilerin serbest dolaşımının başlatılması, Türkiye'nin değil, Avrupa'nın çıkarına olacaktır; çünkü oradaki işsizler için Türkiye, bu bağlamda bir cazibe merkezi haline gelir. O zaman Türkiye'deki işsiz yine işsiz kalır, Türkiye'nin işsizlik sorunu daha da ağırlaşır, bir de oradan gelenler burada iş bulup çalışmaya başlayınca, 10 yıl sonra Türkiye'de zenci düşmanlığından bahsetmeye başlarız. Türkiye'nin bu sorunu çok ciddi olarak ele alıp, derhal eğitimini yeni bir perspektifle planlaması, programlaması gerekiyor. Türkiye'de biz ne yazık ki eğitim tartışmasını asla eğitim-istihdam ilişkisini dikkate alarak yapmadık, ama şimdi bu gelecek baskı içerisinde başka bir şansımız yok. Yani bugün bırakın üniversitelerimizin gösterdiği konumu, daha aşağı seviyedeki eğitim bir içler acısı vaziyette. Türkiye'de aslında şu anda geçerli tek bir meslek var, -ki o meslek bence bu süreçle kaybolacak- biraz karikatürize etmek için "ne iş olsa yaparım ağabey" diyorum, ama böyle bir mesleğin ne yazık ki bu entegrasyon sürecinde yeri yok. Sonuçta bu bütünleşme, insan için yapılan ve insanı temel obje olarak, süje olarak alıyorsa, o durumda Türk insanını sil baştan yeniden eğitmek gibi de çok ciddi bir sorunla karşı karşıyayız.

Ben şimdilik sözlerime burada son vereyim; sorularınız olursa, memnuniyetle açmaya çalışayım.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ederiz Sayın Baydarol.

Sayın Ünal, buyurunuz.

Doç. Dr. HASAN ÜNAL (Bilkent Üniversitesi Öğretim Üyesi)- Teşekkürler Sayın Başkan.

Doğrusu benim söyleyeceğim ayrımcılıkla ilgili bazı konuları Sayın Baydarol zaten söylemiş oldu, ama yine de çok kısa da olsa, kendi kurduğum plan üzerine bazı konuları belki tekrar etmek zorunda kalacağım. Can Bey, ilk konuşmacı olmanın avantajlarını kullandı; ben

de mümkün mertebe onları çok fazla tekrar ediliyormuş havası vermeden söylemeye çalışacağım.

İsterseniz, şöyle düşünelim: Önce Türkiye ile ilgili olarak 6 Ekimde yayınlanan 3 tane rapor var. Bunlardan biri, yaklaşık 180 sayfa civarında olan İlerleme Raporu. Diğeri, Türkiye'yle ilgili tavsiyelerin ele alındığı, "Strateji Belgesi" dediğimiz belge. Bir diğer belge de "Etki Raporu" dediğimiz, "Türkiye Avrupa Birliğine alınır, Avrupa Birliğine bunun etkileri ne olacaktır" diye Komisyonun hazırlama ihtiyacı duyduğu ve ilk defa Türkiye ile ilgili hazırlanmış bir belge. Bu 3 belgeyi bir defa birlikte okumak gerekiyor.

İkincisi, benim bugüne kadar Avrupa Birliğiyle ilgili olarak yaptığım gibi, bizimle birlikte başka ülkelerin ilerleme raporları yayınlanmışsa, ki 6 Ekim günü Bulgaristan ve Romanya'nın ilerleme raporu yayınlandı ve Hırvatistan'la ilgili de bir belge yayınlandı. Aslında Romanya, Hırvatistan ve Bulgaristan'ın strateji belgesi birlikte düzenlendi. Bir de onların muhtevasına bakmakta fayda var; çünkü onlarla mukayese edildiği zaman, onlarda kullanılan üslup, onlarda kullanılan muhteva, oradaki genel tavır, Türkiye'yle ilgili tavrı anlamakta daha yardımcı olan bir şey. Aynı mukayeseyi belki son 10 yıllık süre içerisinde Avrupa Birliğine üye olan 10 eski Doğu Avrupa ülkelerinin raporlarıyla da mukayese etmekte fayda var, onu da geçmişte yapmıştık. Tabii şimdi onlar üye oldukları için, ilerleme raporları yok, bitti.

Bu raporlara şu çerçeveden bakarsak; 6 Ekimde raporlar yayınlamadan önce, 3 Ekim Pazar günü Avrupa Birliğinin Genişlemeden Sorumlu Komiseri Verheugen'in bir Alman gazetesine, Bild Amzontag'a yaptığı bir açıklama vardı. Oldukça detaylı bu açıklamada, aslında şöyle düşünelim: Verheugen, daha önce Türkiye ziyaretini yapmıştı, Türkiye ziyaretinin sonlarına doğru bazı endişeler dile getirmişti, Türkiye'de yükselen Avrupa Birliği beklentilerinin biraz aşırıya kaçtığı yönünde filan, ama artık Türkiye'yle ilgili olumlu laflar ettiğine dair, en azından bizim gazetecilerin ağzından bal akıyordu.

Bazen şöyle oluyor: Aslında bu Avrupa Birliği Yetkilisi, kendisi o kadar olumlu şeyler söylememiş oluyor, ama bizim gazeteciler ısrarla onu öyle söylemiş gibi algılıyor veya yazıyor. Bu bilerek veya bilmeyerek oluyor. O yüzden şüpheyle karşılamamızı gerektiren belki son bir-iki kendi açıklamaları vardı, ama genel hatlarıyla zina tartışmasına kadar her şey yolundaydı. Zina tartışmasından sonra da Başbakanın Brüksel'e gidip Avrupa Birliği

yetkilileriyle “tamam, ben bu zina işinden vazgeçiyorum, sizin söyleyeceğiniz bir şey var mı?” diye pazarlık ettiğini söylediği, bizim basına yine öyle yansıyan ve “artık hiçbir sorun kalmadı” noktasından sonra, ki aşağı yukarı şöyle diyelim: Bütün bunlar eylül ayının son haftasına tekabül ediyor. Eylül ayının son haftasından ekim ayının 3’üne kadar geçen sürede ortada problem diye görünen bir şey yok gibiydi.

Ancak 3 Ekim günü, yani Pazar günü o röportajında Verheugen diyordu ki, “*Biz bu raporları öyle bir şekilde hazırladık ki, Türkiye burada kendisinden beklenenleri karşılayamayacaktır, karşılamakta çok zorlanacaktır, talepleri yerine getirmek istemeyecektir. Hele bir raporlar çıksın, siz görürsünüz.*” Bizim basın, genellikle bu tür olumsuz haberleri de olabildiğince vermemeye veya verirse de minimize etmeye çalışır. Mesela en son bu Chirac’ın açıklamasında olduğu gibi, “*Türkiye katılırsa, Avrupa Birliğine güç katar’ demiş.*” Oysa aynı açıklamada diyor ki, “*Ama bu ille de tam üyelik şeklinde bir katılım olmayabilir, yani bunun ara modellerini de düşünmemiz lazım.*” Böyle bir lafı duyduğunuzda, Türk basını olarak Chirac aleyhine aslında beyninizden vurulmuş gibi ortalığı yakıp yıkmanız lazım, ama yok, “*Avrupa’ya güç katar*” bölümünü alıyoruz ve bu “sanki biz böyle haberi saklarsak, gerçekten saklanmış olur” gibi bir garip hava yansıtılıyor. Ama ben o 3 Ekim günü Verheugen’in açıklamalarından itibaren alınca, “*durum bakalım, raporlarda neler çıkacak*” diye, hakikaten raporlarda da bir dünya ayrımcılık örneği var, Kopenhag Kriterlerinin siyasi ya da ekonomik kısımlarıyla bağlantılı düşünemeyeceğimiz talepler var ve bu talepler ve ayrımcılık örnekleriyle Türkiye’nin Avrupa Birliğine bu raporlarla tam üyeliğinin, zaten çok zor olan üyelik sürecinin birkaç misli daha güçleştirildiğini, zorlaştırıldığını söylemek mümkün.

Raporlarda neler var? Özellikle ayrımcılık örneği olan en önemli konu, Can Beyin de işaret ettiği ucu açık olması. O cümle, kuruluşu itibariyle önemli bir cümle; çünkü çok sert bir üslupla da yazılmış. Diyor ki, “*bu müzakerelerin amacı, Türkiye’nin katılımını sağlamak olmakla birlikte, müzakereler ucu açık bir şekilde cereyan edecek ve amaç hiçbir zaman garanti edilmeyecektir.*” Eğer çok safdil iseniz, “Efendim, işin tabiatında bu vardır zaten, yani müzakerelere başladınız diye tam üye olacak haliniz yoktur. Bugüne kadar da hiç kimsenin raporuyla ilişkili olarak bu yazılmamıştır, ama bu zaten prensipte var kabul edilen bir şeydir.” Aynı şeyi, “*efendim, eğer Türkiye’de demokrasi ve insan hakları konusunda sistematik geriye gitmeler tespit edilirse, o zaman Avrupa Birliği, ağırlıklı oy çoğunluğuyla Türkiye’nin*

müzakerelerini askıya alabilir” cümlesinde olduğu gibi, ama bugüne kadar prensipte varolduğu kabul edilen bu hususlar başka hiçbir ülkenin raporuna yazılmamıştı.

O askıya alınma meselesi, bizden dolayı Hırvatistan’la ilgili hazırlanan strateji belgesine de girmiş. O yönüyle sanki bir ayrımcılık yokmuş gibi görünüyor, ama bizimle birlikte ilk başladığı için de zaten kendiliğinden bir ayrımcılık örneği oluşturuyor. Ancak bu ucu açık meselesi, çok rahatsız edici bir husus; çünkü ucu açık olma meselesiyle başka hususları bir araya getirdiğinizde, sanki bu müzakerelerin tam üyelik için dizayn edilmediğini, Türkiye’yi başka bir yola götürmeyi de amaçlayabileceğini hissediyorsunuz. Mesela burada da Can Beyin kısmen bahsettiği, ekonomik kriterler bölümünde tarımla ilgili o kadar şiddetli eleştiriler var. Onun arkasından da gerek İlerleme Raporunda, gerekse tavsiyelerin yer aldığı Strateji Belgesinde ısrarla Türkiye’nin, Türk işçilerinin serbest dolaşım hakkının daimi bir derogasyonla sınırlandırılmasının düşünülmesi gerektiğini Komisyon, Avrupa Birliğine tavsiye ediyor. Bu, kendi içinde zaten Avrupa Birliğinin hukuk belgeleriyle bir uyumsuzluk yaratıyor; çünkü Avrupa Birliğinin Anayasasını açtığımızda, Anayasanın ilgili bölümüne baktığımızda, ilk maddesi, serbest dolaşımın herhangi bir üye ülkede kati surette sınırlandırılmayacağını söylüyor. Oysa Komisyon, kendi Anayasasına aykırı bir şeyi daimi bir derogasyon şeklinde Avrupa Birliği Zirvesine tavsiye ediyor. Bu olur; 3 yıl olur, 5 yıl olur, diyelim 7 yıl olur, 8 yıl olur.

Bu derogasyonla ilgili olarak aklıma bir başka husus geldi: Kıbrıs’ta Annan Planı müzakereleri sırasında Türk tarafı ısrarla, âdeta yalvarırcasına Komisyona şunu diyordu: *“Rumların kuzeye gelip yerleşmelerini daimi olarak sınırlayan bir derogasyon haline dönüştürülecek bir maddeyi anlaşmaya koyalım, siz de bu anlaşmayı Avrupa Birliğinin birincil hukuku haline getirin, bu da birincil hukuk derogasyonu olsun, bizi sağlama alsın.”* Komisyon şunu diyordu: *“Avrupa Birliğini Avrupa Birliği yapan temel 4 özgürlükten herhangi birini kati surette ve daimi surette sınırlayamazsınız, böyle bir şey olamaz”* diyordu. Verheugen ve ekibi, bunu böyle keyifli keyifli savunuyordu. Şimdi aynı ekip, Türkiye’yle ilgili olarak Avrupa Birliğini Avrupa Birliği yapan temel özgürlüklerden birinin kısıtlanmasına ilişkin bir derogasyonu gayet keyifli bir şekilde yine zirveye tavsiyede bulunuyor.

Zaten bu ucu açık olmasıyla burada öngörülen hususları yan yana getirdiğinizde, bu müzakerelerin herhangi bir şekilde tam üyelikle sonuçlanmayabileceği yönünde Avrupa

Birliği içerisinde ciddi bir, en azından kafa karışıklığı olduğunu bu raporlarda görmek mümkün. Bana sorarsanız, zihniyet berraklığı var, yani Türkiye’yi âdeta tam üyeliğe götürmemek için bir rapor yazılmış durumda.

Buna ilaveten, mesela Kıbrıs’la ilgili talepler filan oldukça net ve Türkiye’den beklentiler açık. İlerleme Raporunun Kıbrıs bölümünün son paragrafının son cümlesinde, keza tavsiyelerle ilgili bölümde de aynı şekilde yer alan cümle önemli. Bir defa Kıbrıs bölümünde, referandumlara gidildiği ve bu referandumlarda Rumların “hayır” dediği, bundan dolayı Kıbrıs meselesinin çözülemediğine dair tek cümle yok. Sadece Türkiye’nin Annan Planına destek verdiğini belirten bir cümle var. Sonra oradan atlıyor, 1 Mayıs’ta Kıbrıs’ın Avrupa Birliği üyesi olduğunu ve Kıbrıs’ı Türkiye’nin gümrük birliğine almamakta uzunca bir süre direndiğini, -ona dair de eleştirel bir cümle var- sonra da 2 Ekim tarihinde Kıbrıs’ı gümrük birliğine aldığını söylüyor. Ama en son cümlesi talebi içeriyor; orada *“Türkiye, 12 Eylül 1963’te imzaladığı Ankara Anlaşmasını Komisyon ve 25 üyeyle güncelleştirmesi gerekir. Ona bir protokol gönderdik, 16-17 Haziran Avrupa Birliği Zirvesinden sonra o protokolü derhal imzalayıp göndermelidir”* anlamına gelen bir cümle var. Bunu yaptığımızda, zaten Güney Kıbrıs Rum Kesimini Kıbrıs Cumhuriyeti sıfatıyla tanımış oluyorsunuz ki, zaten Papadopoulos ve ekibi de bunun ne anlama geldiğini izah ediyor. Onlar diyorlar ki, *“17 Aralıkta Türkiye’nin müzakere tarihi alması için bize bir takvim vermesi lazımdır; ne zaman bizi tanıyacağını, ne zaman bütün askerlerini Adadan çekeceğini, ne zaman bütün yerleşiklerini Adadan çekeceğini bize bildirmelidir.”* Yani Papadopoulos’un kafasındaki Kıbrıs çözümlerini artık şekillenmiş durumda ve Avrupa Birliğinin bu raporu da Papadopoulos ve ekibine aslında yardımcı oluyor, yani *“Aslında Kıbrıs sorunu diye bir sorun yoktur, sorun 1974’te Türkiye’nin Adaya bir işgal kolordusu göndermesiyle başlamıştır. Bu işgal kolordusunu çekerseniz, Anadolu’dan gönderdiğiniz yerleşikleri çekerseniz, Papadopoulos Beyefendi de, ki Avrupa Birliği müktesebatını kuzeye de genişletmek suretiyle sorunu çözmüş olur.”*

Bu cendereden nasıl kurtulacaksınız? Sayın Baydarol da işaret etti, müzakerede öyle bir yöntem belirlemiş ki, ki bu da aslında metnin içinde bir hukuki bütünlük olmadığını gösteriyor- Türkiye’de eğer demokrasi ve insan hakları konusunda geriye gitmeler tespit edilirse, bunu oy çoğunluğuyla askıya alabilen Avrupa Birliği, Türkiye’nin önüne konulacak Avrupa Birliği müktesebatıyla ilgili müzakerelerdeki 31 dosyadan, her bir dosyadan öbürüne geçilmesiyle ilgili ittifak istiyor. Yani her üye ülke, *“evet, Türkiye bu dosyayı tamamlamıştır,*

öbürüne geçebilir” diyecek. Bunun her aşamasında Kıbrıs Rum Kesimi ve Yunanistan tepemize dikilecek, birisi Ege diyecek, Kıbrıs *“bizi ne zaman tanıyorsun?”* diyecek.

Kıbrıs Rum Kesimi, bugünlerde argümanlarını makyaj olarak olabildiğince de güzelleştirmiş durumda, diyor ki, *“Türkiye, tanımadığı bir ülkeyle müzakereyi nasıl yapar; böyle bir şeyin olması mümkün değil. Ayrıca üye ülkeler arasında nasıl ayrımcı muamele yapabilir, yani ben de diğer üyeler gibi üyeyim. Dolayısıyla Belçika ne anlama geliyorsa, benimle de o şekilde yapmak durumunda.”* Zaten mesela alakasız bölümlere gittiğinizde de Kıbrıs bölümleri çıkıyor orada. İlerleme Raporunda ulaştırmayla ilgili bölüme giriyorsunuz, o bölümün son paragrafında da Türkiye’nin Kıbrıs Rum bandıralı gemilere ve Kıbrıs Rum sivil uçaklarına uyguladığı -ben bunları Kıbrıs Rum diyorum, ama Kıbrıs Cumhuriyeti diyor orada- bütün ayrımcı uygulamalara derhal son vermesi gerektiğini söylüyor.

Bu Ermeni meselesi de raporun özellikle Etki Raporu kısmında yer almış. Orada da müzakerelerin Türkiye’nin komşularıyla daha iyi ilişkiler kurmasını temin etmeye yönelik olması gerektiğini, hasseten Ermenistan’dan bahsediyor ve Ermenistan sınırının açılması, onlarla tam diplomatik ilişkilerin kurulması anlamına gelecek bir yeni iyileşmeden bahsediyor. Peşinden gelen cümlede de 1915-16 yıllarında meydana gelmiş olan trajik hadiselerin bu müzakereler sürecinde Ermenistan’ı tatmin edecek şekilde Türkiye tarafından bir kabullenilme sürecine gidilmesini öngören bir şekilde tasarlanmış. Tabii bu cümleler olabildiğince diplomatik bir üslupla yazıldığı için, bazen insanların yani böyle anlaşma metni okumaya alışkın olmayan insanların gözlerinden kaçabiliyor, ama metinlerde olabildiğince açık.

Raporları okuduğumuz zaman, aslında Verheugen’in 3 Ekim 2004 tarihinde, yani raporlar çıkmadan 3 gün evvel Bild Amzontag Gazetesine neden öyle bir açıklama yapmış olduğunu daha iyi anlıyorum. “Bu raporlar niye böyle yazılmış?” dersek, efendim, eğer bu konuda çok iyi niyetliyseniz, *“Avrupa Birliği içerisinde Türkiye’nin üyeliğine sıcak bakmayan gruplar, lobiler var, bunları tatmin için böyle cümlelerin yazılması lazım.”* Ama bu da bir müktesebat oluşturuyor, yani bir belge. Ben Alman muhafazakâr partilerinin yöneticileri olsam, 2006’da da iktidara gelsem, -ki bu artık “gelsem”den ziyade, bir kesinlik kazanmış durumda neredeyse- o zaman Türkiye’ye özel statü teklif ettiğimde, Türkiye’ye bu raporlara dayanarak çok rahat şunu diyebilirim: *“Siz kendi kendinize gelin güvey olmuşsunuz, size hiçbir zaman tam üyelikten bahsedilmemiş. Sizin için özel bir durum düşünülmüş, ona*

uygun da raporlar hazırlanmış zaten, siz kendiniz raporlardan bu yorumları çıkarmışsınız. Yani bu yorumları sizin çıkarmış olmanız, raporların muhtevasının bu anlama gelmesi demek değildir.”

Dolayısıyla burada özellikle şunu vurgulamak lazım: Bizim bütün bu süreçteki elimizdeki en önemli kozumuz, diplomasideki ahde vefa ilkesidir. Yani biz sık sık söylüyoruz ya, “oyunun ortasında maçın kuralları değiştirilemez” falan diye; bunu söyletmemek için, *“işin başında böyleymiş, yani sizin için hazırlanan belgelerde çok rahat bir şekilde özel statüden bahsedilmiş, siz sadece kendi kendinize gelin güvey olmuşsunuz”* diyebilirler.

Bu raporları böyle iyi niyet-kötü niyet ikileminin dışında, normal, tarafsız bir gözle okuduğunuz zaman, ortaya şöyle bir şey çıkıyor: Bir otomobil dizayn edildiğinde, bu otomobil normal şartlarda hangi marka olursa olsun ve hangi model otomobil yaparsanız yapın, bir otomobilde bir geri vites koyarsınız, 4-5 veya 6 tane de ileri vites olur; çünkü otomobildeki amaç, ileriye doğru gitmektir, onun için otomobilin ileri vitesleri fazladır. Avrupa Birliği Komisyonu, bu raporlarla çok ilginç bir otomobil dizayn etmiş; bunun bir tane ileri vitesi var, 5-6 tane de geri vitesi var. Bu işin sonunda Türkiye'nin teorik olarak müzakere sürecini 15 yıla çıkardılar şimdi, her Avrupalı liderin konuşmasında bir artıyor. Önceleri 7-8 seneydi, sonra Chirac'ın bir konuşmasıyla 10 oldu, şimdilerde 15 yıl sürmesi beklenene döndü bu. Bu niye böyle? Bu da zaten anlaşılır bir şey değil; çünkü bunun şöyle anlaşılır bir tarafı yok: Bulgaristan, eğer 5-6 senede müzakerelerini tamamlayıp 2007'de üye olmaya hazırlanıyorsa, ki onunla ilgili raporlar öyle diyor, “en fazla bir yıl geciktirilebilir, ona da muhtemelen ihtiyaç olmayacaktır” diyor raporlarda. “Türkiye, Avrupa Birliğiyle 96'dan bu yana tam gümrük birliği içinde bulunan bir ülke olarak, bu müzakereleri 15 yıldan önce tamamlayamaz” demek, komedi bir durum oluyor.

Bu 15 yıllık sürenin içinde beklenen şu: Bugünden yarına Kıbrıs Rumlarını tanıyacaksınız, Ege'de Yunanistan'ı tatmin eden bir düzenlemeye imza koyacaksınız; çünkü muhtemelen Yunanistan, Lahey'e gitmekten de vazgeçecek. Benim tahminim, Yunanistan'da şu andaki tartışmalar o yönde, *“Lahey'e de gerek yok”* diyorlar, yani *“Türkiye'den bu süreçte en iyi, en kolay şeyi bir ikili anlaşmayla almak daha mantıklıdır, kolaydır, uygundur, dolayısıyla böyle yapmak lazım”* diye. Kıbrıs'ta Rumları tatmin edeceğiz, Ege'de Yunanistan'ı tatmin edeceğiz. Bu arada Ermenistan meselesi biraz sahipsiz Avrupa Birliği içinde, ona Avrupa Parlamentosu herhalde sahip çıkacak; çünkü onun 87'de çıkardığı meşhur

“*Ermeni soykırımını tanumanız gerekir*” diye kararı var, o karara atıfta bulunan da onlarca ilave kararı var. Onlardan sonra da bunları önümüzdeki bir-iki yıl içerisinde yapacağız, eğer 17 Aralığa kadar bazılarını zorlamazlarsa, bana Kıbrıs’ı zorlayacaklar gibi geliyor. Ondan sonrakileri de tamamladıktan sonra, efendim, diyelim ki 2006’da Alman muhafazakârları iktidara gelecek ve bize, “*Yok, siz kendiniz yanlış anlamışsınız, bu raporlarda zaten tam üyelik öngörülüyor. Bu otomobil böyle dizayn edilmiş, sizin için özel bir otomobil, bunu böyle yapacağız*” diyecekler.

Burada iş şuraya geliyor: Ne yapmamız lazım? Belki biraz da bunu konuşmak lazım, yani bizler mesela Türkiye’nin Avrupa Birliğine yönelik siyasetini eleştiren kanatta yer alan, ama temel itibariyle Avrupalı değerlere sahip çıkılmasını, o değerlerin benimsenmesini, Türkiye’nin modernizasyonu ve kalkınması için onlara ihtiyacımız bulunduğunu söyleyen insanlar olarak, o halde neler teklif etmemiz lazım? Onun üzerinde de düşünmemiz lazım. Bence burada en önemli husus şu: Türkiye, bu raporlarla tam üyeliğe gidemez. Bu raporlarla tam üyelik, geri vitesiyle bir arabanın buradan İstanbul’a gitmesi ya da buradan Berlin’e gitmesi gibi bir şey. Bunun yerine, belki de bu özel statü nedir, bunu Avrupa Birliğiyle Avrupa Birliğini en mahcup pozisyonda bulduğumuz bugünlerde müzakere etmekte fayda olabilir. Çünkü 2006’da Alman muhafazakârları kendi kamuoylarından “*Türkiye üye olamaz*” diye destek alıp iktidara geldikten sonra, bize öyle bir özel statü kendileri teklif edebilirler ki, onun içinde hiçbir şey olmayabilir. Oysa muhtevası dolu bir özel statü, Türkiye’nin önümüzdeki 20 yıllık geleceğinde, bu geçiş döneminde olumlu şeyler ifade edebilir ve roller oynayabilir.

Burada en önemli husus şu: Dış ticaretimizin yüzde 60’ına yakın bölümünü yaptığımız bir blokla siyasi ilişkilerimizin bu kadar kaygan bir zeminde yürütülmesine imkân yoktur. Demin Can Bey de söyledi, siz şimdi bu müzakereleri böyle bir tekniğe bağlarsanız, yani bütün akbabalara da “*Türkiye’den ne talepleriniz var, gelin kardeşim, bakın, öyle bir müzakere yöntemi yaptık ki, her üye ülkenin istediğini alabileceği yeni bir şey var; ister Airbus talebiyle gelin, ister Kıbrıs talebiyle gelin, ister başka taleple.*” Bu arada bizden önce hemen Avrupa Birliğine girecek Balkan ülkelerinin talepleri ne olacak, onları da merak ediyorum; çünkü onlarda da çok ciddi bir öteki psikolojisi var Türkiye’ye ilişkin olarak. Onlar şimdi üye olurken bir şey demeyecekler, ama üye olduktan sonra yarın onların da talepleri olabilir.

Dolayısıyla Avrupa Birliğinin İngiltere'nin arzu ettiği şekilde bir ticaret bloku şeklinde mi genişlemesi gerektiğini, yoksa Fransa-Almanya ikilisinin öngördüğü gibi siyasi ilişkilerin daha da arttırıldığı bir siyasi entegrasyon projesi şeklinde mi genişleyeceğini, Avrupa Birliğinin kendisinin henüz karar veremediği bu geçiş döneminde, bizim bu kadar büyük bir blokla, dış ticaret ilişkilerimizin bu kadar yoğun olduğu bir blokla sürdürülemez ilişkilerde ısrar etmek yerine, bu özel statüyü belki de konuşmamız gerekir diye düşünüyorum. İkinci bölümde özel statüye dair neler düşünüyorum, onları açmayı düşünüyorum.

Teşekkürler.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ediyoruz Sayın Ünal.

Sayın Bila, buyurun.

FİKRET BİLA (Gazeteci-Yazar)- Teşekkür ediyorum Hocam.

Efendim, Can Bey ve Hasan Hocamız, Raporun eleştirel yönlerini detaylı bir şekilde ortaya koydular. Ben daha değişik bir mantıkla konuşmama başlamak istiyorum. Tabii bütün bu sayılan olumsuzluklara neden olan gelişmeler, Türkiye'nin başına silah dayatılarak gerçekleştirilmedi. Bu gelişmelerin tamamını Türkiye Cumhuriyeti, siyasi irade olarak kabul etmiş durumdadır ve sadece siyasi otorite olarak da değil, Türkiye Cumhuriyeti Devleti olarak da kabul etmiş durumdadır. Aslında bu yönü kamuoyunda pek tartışılmıyor, ama ben gazeteci olarak bunu izlediğim için paylaşmak istiyorum. Bu izlenen politika, bir devlet politikasına dönüştürülmüş durumdadır. Bu eleştiriler değişik zeminlerde yapılmış olmasına rağmen, sonuçta Türkiye Cumhuriyeti, hükümetiyle, Milli Güvenlik Kuruluyla yaptığı değerlendirmelerde bu politikayı onaylamış durumdadır. Sadece birtakım çekinceler zaman zaman değişik zeminlerde kamuoyuna aktarılmaktadır, "biz bunlara katılmıyoruz" denilmekle birlikte, temel politikaya devlet katında ve siyasi otorite katında bir itiraz yoktur. Kabul edilen Komisyon Raporunda da bu böyledir, bu süreçte Türkiye'nin bizler tarafından ödün şeklinde görülen adımları da yine Türkiye tarafından kabul edilerek atılmıştır ve geldiğimiz noktada bazı temel çatışma alanlarıyla karşı karşıyayız.

Ben çok yaşamsal gördüğüm iki alanı Türkiye'nin ulus-uluslaşma sorununda görüyorum, ikincisini Kıbrıs alanında görüyorum ve daha tali olarak gördüğüm, yine Türkiye açısından ulusal sorun diye tanımlayabileceğimiz Ermenistan ve Suriye ile ilgili sorunlarımız

var. Bizim bu sorunlarımıza bakışımızla Avrupa'nın ve Avrupa Birliğinin bu sorunlara bakışının aynı olmadığı, hatta çoğu kez taban tabana zıt olduğunu da gözlüyoruz. Bunları örneklemek gerekirse, bizlerin, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının görmek istediği Türkiye konusunda önce bir uzlaşmaya varmaları gerektiğini düşünüyorum ve nasıl bir Türkiye oluşacaksa, onu oluşturmaları gerektiğini düşünüyorum. Bir de Avrupa Birliğinin nasıl bir Türkiye görmek istediğine bakmamız gerekir, yani nasıl bir Türkiye'yi Avrupa Birliği üyesi kabul edebilecek, bunun da çerçevesini çizmemiz gerekiyor.

Bizler, Türkiye Cumhuriyetini üniter yapısıyla, ulus-devlet yapısıyla, laik yapısıyla Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyet olarak görüyoruz ve böyle yaşamasını istiyoruz. Ancak maalesef geldiğimiz bugünlerde gerçek böyle değil, yani Atatürk'ün kurmak istediği ulus-devlet yapısına dayalı projesi, bence ciddi manada bir kesintiye uğramış veya uğramak tehlikesiyle karşı karşıya gözüküyor; çünkü Atatürk'ün Osmanlı İmparatorluğunun -Haberler Hocamın belirttiği- küllerinden yaratmak istediği devlet, yeni bir ulus anlayışına dayanıyor. Biz bu ulus anlayışını Türklük üst kimliğine dayalı uluslaşma süreci diye tanımlıyoruz; fakat görüyoruz ve anlıyoruz ki, bu uluslaşma süreci tamamlanmamış durumdadır, buna bir itiraz söz konusudur. Bu itiraz Avrupa devletleri tarafından desteklenmektedir, Türkiye Cumhuriyetinin Türk Ulusundan oluştuğu şu anda kabul görmemektedir veya tartışılmaktadır. Buna karşı bir karşı uluslaşma projesini Türkiye yaşamaktadır, ikinci bir uluslaşma süreci yaşamaktadır ve bu süreç, çok ağır maliyeti olan 20-25 yıllık bir terör süreciyle de belli bir taban oluşturmuş durumdadır, bunu da kabul etmek zorundayız. Türkiye Cumhuriyetinde ikinci bir ulus varlığı, siyasal bilinç düzeyinde mesafe kat etmiş durumdadır.

Bu tablo Türkiye'yi rahatsız etmekte, ama Avrupa'yı ve Avrupa Birliğini rahatsız etmemektedir diye düşünüyorum. Nitekim son zamanlarda tartıştığımız azınlık yaklaşımı bunu göstermektedir. Türkiye, bu sorunu önce kendi içinde ve kendi kafasında çözüme bağlamak zorundadır. Avrupa Birliğinin bakışı açıktır, bunu sorunun arkasından dolanarak ifade etmenin de anlamı yok; Avrupa Birliği, Türkiye'de Kürtlere ve Alevilere azınlık gözüyle bakmaktadır. Bu, Avrupa'nın klasik yaklaşımıdır, yeni bir şey de değildir. Türkiye bunu kabul edecek mi, etmeyecek mi; bence bizim bu soruya cevap vermemiz lazım, bu bizim içeride halletmemiz gereken bir konu. Dışarıdan bakıldığında ise, bu süreçte Türkiye'nin uluslaşma sürecine karşı çıkan, Türkiye'nin tek ulustan değil, iki ulustan oluşan bir devlet olduğunu, iki kurucu ulustan biri olarak Kürt vatandaşlarımızın da anayasaya derç edilmesini

isteyen ve bu amaçla terör yöntemini de kullanarak faaliyette bulunan hareket, Avrupa ülkeleri tarafından desteklenmiş bir harekettir. Bunun en yeni ve en sıcak örneği, Avrupa Birliği üyesi Yunanistan'ın şeye yakalanmasıdır, bunlar çok taze örneklerdir. Biz, bu konuda Avrupa Birliğinin de ne istediğini tam olarak bilmek zorundayız; hem kendimiz bir çözüm bulmak zorundayız, hem de Avrupa Birliğinin niyetini tam olarak anlamak zorundayız. Bu sorunumuz, ulusal sorunumuz soruyor.

İkinci temel sorunumuz, Kıbrıs sorunu. Benim görebildiğim kadarıyla, geldiğimiz noktada Annan Planıyla ilgili yapılan referandum da dikkate alınır, yine biz Türk tarafı, Kıbrıs konusunda Avrupa Birliğinin bakışını kabul etmiş görünüyoruz. Avrupa Birliği bize diyor ki, *“Sizin Kıbrıs harekâtınız haksızdır, Kıbrıs'ta sorun sizin işgalinizle başlamıştır. KKTC diye bir devlet yoktur, bir tane devlet vardır, Kıbrıs Cumhuriyetidir; biz bunu böyle tanıyoruz, siz de böyle tanıyacaksınız.”* Yani Kıbrıs konusunda da Türkiye, tezlerinden önemli ölçüde vazgeçmiş gözüküyor.

Yine biraz daha tarihi olarak gördüğüm bir sorun, yine Türkiye'nin tarihi ve ulusal sorunu; Ermenistan sorununa bizim bakışımızla Avrupa Birliğinin bakışı taban tabana zıttır. Avrupa Birliği, bu tartışmada da Ermenistan'ı veya Ermenileri haklı gören bir yaklaşım içindedir. Bize tavsiyesi, *“Ermenistan'la ilişkileri sıcaklaştırın, sınırı açın ve 1915-16 olaylarında da bir uzlaşmaya varın.”*

Yine bizim ulusal sorun olarak gördüğümüz, Suriye'nin Hatay üzerindeki iddialarını konu ediyor raporunda ve hukuken geçerli olmayan Türkiye sınırının kabul edilmesini Suriye'nin Fırat sularından daha fazla faydalanması gibi bir karşılığa bağlıyor. Yani bizim 4 temel hassasiyetimiz alanında Avrupa Birliğiyle görüşlerimiz uymuyor.

Bence sorun şu: Türkiye Cumhuriyeti, 17 Aralıkta bir müzakere tarihi alabilmek için, Avrupa Birliğinden gelen taleplerin tamamını çok fazla direnç göstermeden kabul etmiş görünmektedir. O kadar ki, az önce Hasan Hocamın ifade ettiği, işte “Chirac en son Brüksel'de böyle bir konuşma yaptı, bu Türkiye'ye yansımada” dedi. Aslında yansıdı bu, ben de oradaydım ve biz bunu Sayın Gül'e sorduk, “Chirac böyle diyor, siz ne diyorsunuz?” diye, ama bizim Hükümet üyelerimizin ve Başkanımızın 17 Aralık tarihini görünceye kadar sorduğumuz hiçbir soruya tam anlamıyla gerçek cevap vermeleri mümkün gözüküyor, soruları geçiştiriyorlar; çünkü ürkütmekten çekiniyorlar, 17 Aralıkta olumsuz bir karar

çıkması için bahane üretmekten çekiniyorlar, o tarihe kadar da gelecek bu tür sözleri duymazlıktan, görmezlikten geliyorlar. Bu şimdi bir Hükümet politikası olarak gözüküyor, yoksa “basın bunu görmüyor, yansıtmıyor, araştırmıyor” değil. Bu soruları soruyoruz, ama cevap alamıyoruz; çünkü 17 Aralıkta kadar kimsenin konuşmaya niyeti yok.

Dolayısıyla “17 Aralıkta bir müzakere tarihi verilsin de ne olursa olsun” yaklaşımıyla yürünecek olursa, benim görebildiğim kadarıyla, orada Hasan Hocama katlıyorum, belki Kıbrıs konusunda daha somut bir dayatmayla karşı karşıya kalabiliriz. 17 Aralıkta kadar Rum Kesimini tanımamız konusunda girişimler, çabalar devam edebilir. Belki Rumlar böyle bir sonuç alamayabilirler, ama 17 Aralık öncesinde olmasa da, sonrasında öncelikle önümüze gelecek konu bu gibi anlaşılıyor, yani Türkiye, Kıbrıs Cumhuriyeti olarak Rum Yönetimini tanımak zorunda kalabilir.

Şunu paylaşmak -çok vaktinizi almayayım, hocalarım detaylı konuşmalar yaptılar- istiyorum: “Türkiye nereye kadar evet diyebilir?” sorusuyla ben de kendimi meşgul ediyorum. Benim şu siyasi yapı içerisinde gördüğüm, aslında her yere kadar “evet” diyecek gibi de bir anlayış gözüküyor. Yani bir yerde “dur” denilecek siyasi veya idari bir irade yok gibi gözüküyor. Kıbrıs’ı dayatırlarsa, “buna ‘evet’ dersiniz, tarih vereceğiz” derlerse, Türkiye bunu da kabul edebilir. Yani Kıbrıs sorununu bütün iddialarından vazgeçerek götürebilir - tabii ben bunları yönetim kadroları için söylüyorum- veya denilirse, “müzakere sürecine girmeden önce veya hemen girer girmez, azınlık konusunda yeni bir düzenleme yapın” denilirse, Türkiye buna ne kadar direnir; buna da çok uzun süre direnir gibi bir cevap veremiyorum; çünkü şu ana kadar gördüğümüz politika, Avrupa Birliğinden tarih almak uğruna ne istenirse yapılması gerektiği yolunda. Buna ciddi bir devlet direnişi de olmadığı kanaatindeyim; varmış gibi yansıtılıyor, ama olmadığı anlaşılıyor. Eğer olsaydı, Türkiye’nin karar alma mekanizmaları içerisinde bu kadar rahat adımlar atılamazdı diye düşünüyorum. Burada çok ciddi bir direnç yok, sadece varmış gibi bir yansıma var. Bu bakımdan bizim Avrupa Birliğiyle ilişkilerimiz, bu Komisyon Raporu ışığında -ki, çok detaylı bir rapor- benim toparlamaya çalıştığım 4-5 ana konuda Türkiye’nin önüne gelecek ve Türkiye’nin karar vermesi istenecektir. Bu, Avrupa Birliğinin görmek istediği Türkiye’yi tarif eden bir yaklaşımdır, ama Türk halkının nasıl bir Türkiye görmek istediği konusunda daha tartışmaya yeni başladık. Umarım bu tür tartışmalar çok kötü sonuçlara yol açmaz.

Ben sunuşumu kabaca böyle yapmak istiyorum. Soru-cevap kısımlarında geliştirmek dileğiyle teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI- Sayın Bila, teşekkür ederiz, can alıcı birçok konuya değindiniz.

Ben ikinci tura döneceğim, herhalde Panel Başkanına bir inisiyatif hakkı tanınmak durumunda olabilir. Belki soru-cevap şeklinde bir diyalog önce kurabiliriz, sonra da ikinci tur yapılabilir, belki daha anlamlı olur. Katılımcıların görüşlerini ve sorularını alabiliriz; çünkü programda bir ayırım yoktu, o yüzden tereddüt içinde kaldım. O zaman inisiyatif yetkimi kullanıyorum izninizle ve soru sormak isteyenlerin sorularını alalım.

Buyurun.

GÜRBÜZ EVREN- Kanal D’de Pazar akşamları saat 10.00’da “Bekleme Odası” adlı, Avrupa Birliği konulu bir program hazırlıyorum ve sunuyorum.

Sorum bütün katılımcılara olacak, ama önce de çok kısa bir değerlendirme yapmak istiyorum: Bir kere Avrupa Birliği gibi çok önemli bir proje, Türkiye’de çok uzun bir süre sadece belli bir kesimin, seçkinlerin, uzmanların, bu konuyla ilgilenen kısıtlı insanların projesi oldu, halk bu işe katılmadı. Halk bu işe katılmadığı için, halk bu konuyu bilmediği için, halk, kamuoyu bu konuya çok hazırlıksız yakalandığı için, bugün bu tartışmaları anlamakta da zorlanıyor. Hatta kamuoyunu yönlendiren medyanın çok önemli bir kısmı, maalesef çok önemli bir kısmı, büyük bir dezenformasyon sürecini başlattı, yanlış bilgi aktarıyor, önemli bilgileri, Türkiye’nin geleceğini karartacak bilgileri halktan gizleyerek şu soruyu soruyor: “Avrupa Birliğine girmeye evet diyor musunuz?” Halka bu soruyu sorarsanız, bir cennet çizerseniz, “iş bulacaksınız, vizesiz gideceksiniz, en iyi koşullarda yaşayacaksınız” halk elbette “evet” diyecektir.

Biz, Programımızın başında halka mutlaka şu soruyu soruyoruz: Sokaktaki insanlarla kısa röportaj bölümümüz oluyor; “Avrupa Birliğine Kıbrıs’ı vererek girmek ister misiniz? Avrupa Birliğine Ermeni sözde soykırımını tanıyarak girmek ister misiniz? Avrupa Birliğine Hatay denilen bir mesele varmış, bundan haberiniz var mı, bu konuyu bir şekilde çözerek girmek ister misiniz? Avrupa Birliğine Lozan’ı reddederek ya da Lozan’da değişiklikleri kabul ederek girmek ister misiniz? Avrupa Birliğine şunları şunları kabul ederek girmek ister

misiniz?” dediğimizde, inanın aldığımız yanıtlar, yüzde 10 oranında “evet”, yüzde 90 oranında “hayır.” Bir kere acaba Türkiye’de siyasiler, siyasi iktidarlar, sizce -tüm konuşmacılara soruyorum- Avrupa Birliği konusunda çok büyük bir yanlış yapmadı mı? Şimdiye kadar Avrupa Birliği konusu, Türkiye’nin ekonomik sorunlarını çözemeyen, Türkiye’nin sosyal sorunlarını çözemeyen siyasetçilerin kaçış noktası olarak, “oraya girersek cennet, tüm sorunlar çözülür, dolayısıyla biz de bu sorunlardan kurtuluruz” şeklinde oldu mu, olmadı mı, bunu sormak istiyorum.

Bir de Sayın Baydarol, programın başında ifade ettiği bir husus vardı. Türkiye’nin daha o ilk müracaatı döneminde, Avrupa Ekonomik Topluluğu döneminde onu onayladığı, ama bugün Fransız Meclisinden başlayarak tüm Avrupa Birliğine yayılan bir yanlış anlayış var, bunu yeniden onaylamak gerektiği gibi bir süreci başlatıyor. Ama biz de hep biliyoruz ki, bir çifte standart var. Kıbrıs’ta biz hep 1959-60 Cenevre ve Zürih anlaşmalarına, Londra anlaşmalarına diyorduk ki, “biz bu durumda haklıyız.” Ama bugün kimse o anlaşmaları kabul etmiyor. Yine aynı şekilde benzeri birçok konuda “Lozan bizim için geçerli” diyoruz, onlar “hayır” diyorlar. Siz, gerçekten önümüzdeki süreçte bizim için doğru olanın onlar için de doğru olacağına inanıyor musunuz?

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ederim.

Buyurun.

Dr. CAN BAYDAROL- Dezenformasyon konusunda şunu söyleyeyim: Türkiye’de iki taraflı dezenformasyon var aslında. Türkiye’de öyle bir Avrupa tartışması yapıyoruz ki, bir tarafta “Avrupa Birliği, aslında Türkiye’yi bölmek için kurulmuş bir yeraltı örgütüdür” gibi bir şey anlatılıyor, öteki tarafta da “Avrupa Birliği bir peri kızıdır, Türkiye’nin kafasına bir dokunacak, 200 yıllık bütün yapısal sorunlar çözülecek” diye bir şey anlatılıyor. Dolayısıyla uzmanı, teknisyeni olmayanların anlamasına imkân olmayan bir tartışma, Türk toplumunun kafasını karmakarışık etti.

Burada siyasetçinin yaptığı çok daha ciddi bir hata var; beklenti çitasını sürekli olarak yukarı çekiyor. Bu siyasetin gereği belki; fakat beklenti çitasının bu kadar yukarı çekilmesi, bu sefer arkada yüzde 70 küsur diye gördüğümüz desteği bir anda karşınıza yüzde 70 küsur

olarak çıkması, yani sizin sorduğunuz sorulara yüzde 90, “ister miyim öyle bir şey” cevabı da bunun göstergesi. Türkiye, burada aslında çok tehlikeli bir süreçten geçecek; bu sadece Avrupa ile ilişkiler anlamında değil, iç tartışmalar anlamında da çok tehlikeli bir noktaya doğru sürüklenebilir ve burada da süreç zarar görecek. Benim esas endişe noktam orası.

Fransa'nın hukuki yapısında biraz farklılık var; diğer bahsettiğiniz anlaşmalar, Türkiye'nin Ortaklık Anlaşması biraz farklı. 1987 Meryem Demirel Davasıydı yanlış hatırlamıyorsam, Avrupa Topluluğu Adalet Divanı, net bir şekilde Türkiye ile AET arasında yapılan Ortaklık Anlaşmasını Topluluk müktesebatının ayrılmaz bir parçası olarak kabul etti. Mesela Kıbrıs meselesinde “Londra, Zürih anlaşmaları, kardeşim uluslararası örgütler, ama biz uluslararası örgüt değil, uluslararası farklı bir şeyiz” anlatılarak karşı hukuk tezi geliştiriyorlardı, ama burada kaçabilecek bir hukuk noktası da yok. Yani belki de ilk defa hukuk tezleri anlamında en güçlü olduğumuz noktadayız. O yüzden de burada pasif güç değil, bence aktif bastırma taktiğini götürmemiz gerekiyor. Haklı olduğumuz yerde niye susuyoruz ve mahcubiyet gösteriyoruz, onu da pek anlıyor değilim.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ederim.

Buyurun Sayın Ünal.

Doç. Dr. HASAN ÜNAL- Bu Avrupa Birliği tartışmaları ve özellikle ortalama insana yansıyan şekliyle ilgili olarak, tabii bir cennet şeklinde Avrupa Birliği tasviri ortaya çıkınca, bununla ilgili de en dikkatimi çeken şey şu oldu: Ağustos ayının son haftasında bizi Almanya'ya bir konferansa davet ettiler. Orada hatta Verheugen ve Abdullah Gül de davetliydi, ama ikisi de gelmedi, AKP'den üst düzey, dış ilişkilerle meşgul bir yetkili gönderildi. Oraya gitmeden birkaç gün önce de TÜRK-İŞ'in Salonunda bir konferans vardı, biz de oraya davetliydik. TÜRK-İŞ Başkanı bana dedi ki, “Hocam, bu aralık ayında iş bitiyor mu? Bize binlerce başvuru var.” “Nasıl başvuru?” dedim. Yani TÜRK-İŞ mensubu işçiler, kendi çocuklarını, akrabalarını, şunu bunu getirip “Başkan, aralıkta bu iş bitiyormuş; bu çocukların en kısa zamanda Almanya'ya, bir yere işçi olarak gönderilmesini temin edin de biz de rahat edelim” falan diyorlarmış, “siz bir işçi kuruluşunuz, bu işi organize etmeniz lazım” falan. Tabii ben başladım gülmeye. “Tabii, sen gülüyorsun, ama böyle anlatıldıkça, bu problemler bizim başımıza geliyor” dedi. Sonradan anlattı; 95 yılının sonlarında, “AB'ye girdik” diye gümrük birliği anlatılınca, benzeri hadiseler o zaman da olmuş. Bir sürü işçi,

köylü insan bunlara gelmiş, “bizim çocukları niye işçi olarak göndermeyi organize etmiyorsunuz kardeşim?” falan diye şikâyetle bulunmuşlar.

Beklenti yönetimi denilen bir şey çıktı artık, yani bu finans piyasasında kullanılıyor, diğer alanlarda kullanılıyor. Türkiye’nin beklenti yönetimi biraz abartıldı; çünkü Türkiye’nin kısa ve orta vadede Avrupa Birliğine giremeyeceği çok açık, uzun vadede ne olacağı ise olabildiğince muğlak. Hatta denilebilir ki uzun vadede üye olmayacağı yönünde, eğer Fransa-Almanya ikilisinin Avrupa Birliği içerisindeki siyasi gücü devam ederse ve kıta Avrupa’sının diğer ülkeleriyle birlikte devam ederse, uzun vadede olamayacağı da aşağı yukarı kesin. Buna rağmen, biz Avrupa Birliğiyle ilgili tartışmaları neden şu şekilde yürütüyoruz? Eğer biz Avrupa Birliğine girmek istersek... Ben geçen gün NTV’de bir tartışma seyrettim, orada tartışmanın bir noktasında gidişattan dehşete düştüm. Bir üniversite profesörü, karşısında Avrupa Birliği konusunda daha ihtiyatlı bir tavır benimsemiş olan kişiye dedi ki, “kardeşim, sen Avrupa Birliğine Türkiye’nin girmesine karşı mısın, değil misin; açıkça bunu söyle.” Bu ne biçim bir tartışma tarzıdır?.. Ondan sonra da diyor ki, “yani böyle açıkça ‘karşıyım’ diyemeyip, sonra kıvrıp böyle kenarından köşesinden; bunları tartışmam, ciddiye bile almam, sen Avrupa Birliğine karşıysan zaten.”

Bir defa Avrupa Birliğine üye olmuş ülkelerin şu anda kendi kamuoylarında ciddi miktarda zenginiyle-fakiriyle Avrupa Birliği karşıtı kamuoyları var, bunun üzerinde oturan siyasi partiler var. Avrupa Birliğine karşı olmak da gayet makul bir şey, bu tartışmada endişeli tarafta bulunmak da gayet mümkün bir şey. İngilizce’de bir laf var: Beni ziyarete gelen Amerikalı ve özellikle Avrupalı diplomatlara, ben Avrupa Birliğiyle ilişkilerde “*I stand at the coutcos of the argument*” dediğimde, yani “tartışmanın endişeli kanadında yer alıyorum” dediğimde, herkes beni anlayışla karşılıyor, üstelik daha fazla görüşüme başvuruyor; çünkü Türk aydınları arasında Avrupa Birliği tartışmasına dair oluşturulan söylemin giderek bir politbüro söylemine dönüştüğünü görüyorlar. Yani herkes, sanki politbüro’dan talimat alınmışçasına aynı lafları söylemeye mecbur hissediyor ve aynı lafları söylemek konusunda birbirleriyle yarış eden bir kitle var. Bu, belli bir noktaya, bir doyum noktasına geldi. Şu anda belki de ilk defa sağlıklı bir şekilde Avrupa Birliği tartışmaları başladı.

Tartışmanın özü, burada bizim Avrupa Birliğine üye olmak için yapmamız gereken birtakım şeyleri yerine getirdikten sonra, ki bu aslında 2002 yılının 3 Ağustos günü aşağı yukarı siyasi kriterler itibariyle tamamlanmıştı, o tarihten itibaren bizim bütün olarak Avrupa

Birliğinin kapısına dikilip “sen statükocusun, sen AB’ye karşısın, sen bilmem necisin, sen Kemalistsin, sen Atatürkçüsün, sen dincisin” filan tartışmalarını bırakıp, “hani bizim müzakeremiz, ne zaman başlıyoruz kardeşim” dememiz lazımdı. Bunu demek yerine, biz Avrupa Birliği meselesini tam tersine, içerideki kırılma noktalarımıza ilave bir kırılma noktası haline getirme niyetiyle tartışıyoruz. Oysa az önce de söylediğim gibi, tartışmamız gereken konu şu: Avrupa Birliği, Türkiye’yi alma niyetinde midir, Avrupa Birliği içerisinde böyle bir irade şekillenmiş midir? Avrupa Birliği eğer siyasi birlik olma yönünde ilerleyecekse, Türkiye’yi almaya kadir midir? Bu çok önemli bir şey; çünkü İlerleme Raporunun özellikle ekonomik kriterler bölümünde ısrarla şunu söylüyor: *“Tamam, Türkiye şunları şunları yapacaktır, ama sonuçta Türkiye’nin üyeliği de Avrupa Birliğinin 50 yıllık kazanımlarını yok etmeyecekse mümkün olacaktır.”* Yani Avrupa Birliğinin hazmetmesiyle de doğrudan alakalıdır. Mesela Bulgaristan’la ilgili böyle bir şey yok, Romanya’yla ilgili böyle bir şey yok, Doğu Avrupa ülkeleriyle ilgili böyle bir şey yok, bilmem kimle ilgili böyle bir şey yok.

Burada iyi niyetli yaklaşmadığınız zaman, bir dünya teknik sorun da çıkartırsınız. Mesela Macaristan’ı alıp Romanya’yı almama niyetindeyseniz, Macaristan’ı bir an önce alırsınız, Romanya’yı da “sen başvur bakalım, sonra düşüneceğiz” filan dersiniz. Sonra da Macaristan’a dersiniz ki, “Romanya’daki azınlık meselesini sen kaçı, Transilvanya’daki Macarları kaçı, o çerçevede sürekli Romanya’nın üyeliğine karşı çık, olur biter” dersiniz. Oysa hem NATO’nun, hem Avrupa Birliğinin genişlemesi sürecinde hem Avrupa Birliği, hem NATO, dediler ki Macaristan’a *“seni alacağız, Romanya’dan önce sen gireceksin, ama Romanya’nın üyeliğine karşı çıkmamanı, yeni bir Türkiye-Yunanistan ilişkisi istemediğimizi göstermek açısından, Romanya ile ilgili bütün sorunlarını çözüp öyle geleceksin”* dediler, yani üye olan ülkeye dediler. Bize ne dediler Kıbrıs’ta; *“sen git, Rumlarla sorununu çöz, gel, bizi ilgilendirmiyor”* dediler. Bir de Rumlara deyin, *“git, Türklerle çöz, öyle gel”* deyin, bak o zaman iki taraf da nasıl daha istekli olur.

Burada bütün bunlar ortadayken, “Türkiye Avrupa Birliğine girmek istiyor mu?” diye bir tartışma yapmak, bence artık abestir. “Avrupa Birliği, bizi almaya niyetli midir, istekli midir ve buna kadir midir?” bu tartışmaya gelinmiştir ve bundan sonra tartışmalar muhtemelen daha sağlıklı bir şekilde cereyan edecektir. Yalnız, burada Fikret Bila’nın söylediği bir husus var; şimdiki Ankara’daki siyasi irade, kendisini bu Avrupa Birliği

meselesine o kadar angaje etmiş durumda ki, bu siyasi iradenin karar alma mekanizmasını da tahlil ettiğimizde, çok inanılması güç şeyleri de paldır küldür kabullenebilir.

Ancak burada söylemekte belki fayda var; mesela Güney Kıbrıs Rum Kesimini tanımak, tanıyıp kurtulunacak bir süreç değildir. Çünkü bu bir süreçtir, yani “kâğıt üzerinde tanıdım” diye imza attığınız gün bitecek bir şey değil, 4-5 sene sürecek. Oradan asker çekmeniz, her birliğin çekilmesiyle sorunun yeniden depreşmesi, oradaki yerleşikleri çekmeniz, her ailenin Anadolu’ya tekme tokat atılmasıyla birlikte yaşanacak yeni acılar ve gözyaşıyla depreşecek ve iyice sertleşecek, kuzeye Rumların fütursuzca gelip “buralar bizimdi” diye kalan Türkleri itip kakmalarıyla sonuçlanacak ve bütün bunlara ilaveten de yine raporlarda, ilgili yerlerde dikkatimi çeken, Loizidou davasının kullanım hakkı kaybından kaynaklanan, içtihadında varolan milyarlarca dolarlık ilave tazminatla sonuçlanacak bir süreci başlatmış, tetiklemiş olursunuz. Yani bu tabii çok fena halde tehlikeli bir şey. Bu kararı alacak siyasi iradenin siyasi tasfiyesinin çok daha ötesinde vahim neticelere yol açabilir. Ama Fikret Bila’ya söylediğinden dolayı da katılıyorum, yani Ankara’da fena halde angaje olmuş ve bütün varlık gerekçesini de bununla izah eden bir siyasi irade var maalesef. Bunda da tabii pek çok aydınının bu Avrupa Birliği şeyleri var.

Son bir cümle de belki şunu söylemekte fayda mülhaza ediyorum: Avrupa Birliği konusuna “300 yıllık yenileşme, modernleşme tarihimizin nihai noktası, bin yıllık Türk tarihinin varması gereken hedef” filan gibi laflarla yaklaşırsak, bu süreç müzakere edilemez. Bunun doğrusu şudur: Ortada Avrupa Birliği diye bir birlik vardır, bu dünyanın en büyük ekonomik bütünleşme projesini büyük ölçüde tamamlamıştır, bir siyasi birliğe doğru gitmektedir. Bunun başarılı olup olmayacağı, kendisi açısından da meçhuliyetlerle doludur. Bizim açımızdan Avrupa Birliği, bizim dış ticaretimizin yüzde 60’ını yaptığımız bir bloktur, bununla sürdürülebilir ve öngörülebilir ilişkiler düzeni içinde olmamız lazımdır, bunu nasıl temin edeceğimizin yollarına bakmalıyız ve bunu bir çıkar ilişkisi olarak görmeliyiz. Çıkar ilişkisi olarak görmediğiniz hiçbir şeyi pazarlık edemezsiniz, restleşmeniz gerektiği yerde restleşemezsiniz, kızmanız gerektiği yerde kıyamazsınız. Şu anda psikolojimizi bozan şey bu. O zaman şöyle bir şey oluyor: “300 yıllık bizim modernleşme tarihimizin nihai noktası Avrupa Birliğidir.” Sanki 3. Selim, yenileşmeyi başlatırken Avrupa Birliği diye bir şey olacağını öngördü veya Atatürk, Avrupa Birliğinin olacağını öngörerek Cumhuriyeti kurdu gibi bir şey ve böyle yaklaştığımız zaman, o aslında inandığımız Avrupai değerlere zarar

verirsiniz; çünkü o zaman eğer Avrupa Birliği günün birinde, hele de fazla uzun olmayan bir zaman, 2006'da Alman muhafazakârları “sizi bu birliğe almıyoruz” derlerse, hem de bunları terbiyesizce cümlelerle ifade ederlerse, o zaman bütün bu modernleşme sürecinden vaz mı geçeceğiz? O yüzden bunu biraz daha mantıklı bir noktaya getirip orada tartışmamız lazım. Bence o tartışma Türkiye’de yeni başlıyor.

OTURUM BAŞKANI- Sayın Bila, eklemek istediğiniz bir şey var mı?

FİKRET BİLA- Benim ekleyeceğim bir şey yok, yeterli cevaplar verildi.

OTURUM BAŞKANI- Buyurun.

Prof. Dr. MEHMET HABERAL- Gerçekten Sayın Bila’yı dinleyince fevkalade üzüldüğümü belirtmek istiyorum. Atatürk, arkadaşları, aziz şehitlerimiz de bu ülkeyi kurdukları zaman, 20’li yıllarda, “asrın medeniyet düzeyi” dedi, bize Avrupa mı dedi Allah aşkına, bize kuzey mi dedi, güney mi dedi, Asya mı dedi, Japonya mı dedi? Asrın medeniyet düzeyi ve dahası “bunu da aşacaksınız” dedi.

İkincisi, bu ülke bizimdir, yani bu ülkede -yine konuşmam söyledim- o kadar çok mozaik var ki... Kusura bakmayın, yani ben şunu mu söyleyeyim; “ben Lazım.” Öyle ya, eğer bir kabadayılıksa, bunun değişik boyutları var, herkes daha iyisini yapar. Öyle mi diyelim, öyle bir şey olabilir mi? Bu ülke hepimizindir, Misakı Milli hudutları içerisinde yaşayan benim inanışım, benim anlayışına göre, Türkiye Cumhuriyetinin vatandaşıdır. Örnek verdim; bırakınız Amerika’da doğup yaşamış insanı, Green Card alıyor, kişi diyor ki, “ben Amerikalıyım” böyle bir dünyada yaşıyoruz. Avrupa Birliği dediğimiz şey, nihayet bir birliktir; birtakım ülkelerin bir araya geldiği, Sayın Ünal’ın da söylediği gibi, menfaatleri doğrultusunda kurulmuş bir organizasyondur. Eğer bu organizasyonda bizim bir menfaatimiz varsa, gayet tabii biz bu organizasyona katılırız.

Değerli arkadaşlar; ben maalesef şimdi yine söylemek zorundayım; bu ülke kıtlık dönemlerinden geçti ve ben diyorum ki, öyle bir kıtlık dönemi ki, gaz yok, tuz yok, odun yok, ama bugün Türkiye, bakın, biz bugün şu salondayız. Nasıl geldi; çünkü hürriyetimiz vardı, çünkü bir devletimiz vardı, çünkü biz çalışıyorduk ve bugün de çalışıyoruz, hayatımız pahasına çalışıyoruz ve şunu gururla da söylüyorum ki, bugün benim ülkem, o Avrupa Birliği içinde bulunan birçok ülkeden çok daha ileridedir. Bunu gururla söylüyorum ve bu yönüyle

de ülkemle gurur duyuyorum. O halde böyle bir Türkiye’de, böyle bir ülkede kalkıp “devlet, ülkeyi yönetenler böyle karar verdi, biz onun bunun talimatıyla, onun bunun planlarıyla iş yapacağız...”

Acaba tarihte böyle bir devlet var mı değerli arkadaşlar; onun bunun planlarıyla, onun bunun yönlendirmeleriyle gelsin, gelişsin ve yaşamını devam etsin? Biz müstemleke miyiz değerli arkadaşlar, olur mu böyle bir şey? Avrupalı istiyor, gelecek, istediği yerde talimat verecek; Avrupalı istiyor, biz ona şunu yapacağız; Avrupalı istiyor, biz Kıbrıs’tan ödün vereceğiz; Avrupalı istiyor, biz geçmişte tarihi bilmeyen bu insanlara taviz vereceğiz. Ermenileri biz mi öldürdük değerli arkadaşlar? Peki, benim insanımı kim öldürdü, bunun hesabını kim verecek? Bunları kim söyleyecek? Yine değerli panelistlerin söylediği gibi, biz hep “tabii, ne dersiniz doğru, siz haklısınız, ne yaparsanız doğrusunuz” dediğimiz sürece, biz nasıl yaşayacağız? Atatürk, “onursuz yaşamaktansa ölmeyi tercih ederim” diye boşuna mı dedi? Bu ülke bizindir ve bu ülkenin gereksinimleri neyse, biz istersek Avrupa Birliğiyle işbirliği yaparız ki, bugün yapıyoruz, işbirliği yapıyoruz. Nasıl yapıyoruz değerli arkadaşlar; Avrupa birlik, biz pazardık geçmişte ve bugün de maalesef o pazar olmaya devam ediyoruz. 70 milyonluk bir pazar, bu pazarı kimse elinden çıkartmak ister mi; gayet tabii çıkartmak istemez. Ama biz pazar değil de, biz de o birliğin bir üyesi durumuna gelirsek, gayet tabii o zaman pazar olmaktan çıkacağız, bu da birtakım insanların işine gelmeyecektir. Dolayısıyla biz pazar değil, o birliğin üyesi olmak zorundayız. O da bize bağlıdır arkadaşlar. Hiçbirimizin mazereti olamaz, bugün Türkiye Cumhuriyeti hudutları içinde yaşayan hiçbir ferдинin bu konuda bir mazereti olamaz, özellikle bizlerin; ben her zaman söylüyorum, özellikle üniversitelerin. Ülkeyi yönetenlerin belki birtakım mazeretleri olabilir; tabii yönetici politikacıdır, birtakım şeyleri olabilir, ama özellikle biz üniversitelerin, biz aydınların kesinlikle hiçbir mazereti olamaz. Bu görev bizindir, bu ülkenin önünü açmak da bize bağlı, maalesef önünde problem çıkartmak da bize bağlı bir olay. Ama bizim görevimiz, bu ülkenin önünü açmaktır, bu ülkeyi bize emanet edenlere layık olmaktır.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ederiz Sayın Haberal, yorumunuz için.

Ben de aynı bağlamda bir-iki şey söylemek istiyorum: Şöyle genel olarak yukarıdan Türkiye’nin şu andaki Avrupa Birliğiyle olan ilişkilerine baktığımız zaman, gerçekten Sayın

Bila da çok açık bir şekilde vurguladılar, basında bir defa müthiş bir dezenformasyon faaliyeti var. Halk, kendine olan güvenini kaybetmiş, birçok konuda duyarsız; bir çok şey oluyor, ama farkında değil, duyarsız, “ucu bana dokunmasın da ne olursa olsun” yahut da kurtuluşu Avrupa Birliğinde arıyor. Türkiye’nin kurumsal yapısı hakikaten birçok alanda erozyona uğramış, halkın güvenini yitirme noktasına gelmiş, halk Avrupa Birliğinden medet umma noktasına gelmiş.

Akademik dünyada müthiş bir bölünme var ve yine akademik dünyada maalesef en az halk sınıfı kadar duyarsızlık söz konusu, çıkarlar söz konusu. Siyasilere baktığımız zaman, siyasiler tabii ki maalesef esas şikâyet etmemiz gereken kesim, Avrupa Birliği için her şey feda edilebilir noktasında. Geçenlerde bir AK Parti milletvekiliyle beraberim, eleştirilerimi söylüyorum; “Hocam, biz şimdi masadan kalksak, halk bize hücum eder, ‘40 yıllık devlet politikasından vazgeçtiniz, zaten sizden bu beklenirdi’ diye üstümüze yürürler” dedi. Gerçekten birçok konuşmacı arkadaşımın söylediği gibi, bu artık bir saplantı haline gelmiş. Ben buna bir karasevda diyorum, karasevdaların da biliyorsunuz hep sonu kötü olur; sonu kötü olur, her şeyi verirsiniz, yine çiftler kavuşamaz, ölürler. İnşallah Türkiye’nin başına böyle kötü bir akıbet gelmez diye de ümit ediyorum, ama gerçekten İlerleme Raporuna baktığımız zaman, Türkiye için öngörülen o ekstra kriterlerin Türkiye’yi o müthiş büyük çığın altında bırakacak ağırlıkta olduğunu hepimiz herhalde basiretli, öngörülü, tecrübe sahibi olan insanlar olarak varsayabiliyoruz.

Bakınız, ben en basitinden size konuşmamın paneli açarken bir noktada vurguladığım gibi, uluslararası nehirlerle ilgili durumu söylemek istiyorum: Biliyorsunuz, İlerleme Raporunda Dicle ve Fırat için uluslararası statü önerisi var. Dicle ve Fırat, sınır aşan su, uluslararası nehir dediğimiz statüde olan bir su, Türkiye’den kaynaklanıyor, sınırimızın dışına çıkıyor. Su kaynağı bizde, suyumuzun ortak kullanımı için bir uluslararası statü önerisi var. Bunun anlamı, Türkiye’nin ulusal yetkilerinin Dicle ve Fırat üzerinde kaldırılmasıdır, ulusal yetkinin bu alanda kaldırılmasıdır. Avrupa Birliği müktesebatına baktığımız zaman, Avrupa Birliği müktesebatında uluslararası sularla kesinlikle ilgili bir düzenleme bulamazsınız, ama iş Türkiye’ye ilişkin olduğu zaman, Türkiye devamlı İlerleme Raporundaki bütün konuları alınız, bakınız, bir siyasi teste tabi tutulmaktadır. Türkiye, “Türkiye, nereye kadar evet diyebilir?” testinden geçirilmektedir. Türkiye’nin Kıbrıs konusunda siyasi teste tabi tutulduğu, Prodi tarafından resmen ağzından ifade edilmiştir.

Türkiye’yi ziyaretinde demiştir ki, “Türkiye’yi Kıbrıs konusunda siyasi bir teste tabi tutuyoruz.” Şimdi İlerleme Raporunda sayılan bu konular itibariyle Türkiye, sayılan bütün konular itibariyle siyasi teste tabi tutulmaktadır. Türkiye, Dicle ve Fırat üzerindeki haklarından Avrupa Birliği için vazgeçebilecek mi, ulusal yetkilerinden vazgeçebilecek mi, suların kullanımı bakımından ortak yetki kabul edebilecek mi?

Avrupa’daki akarsulara baktığımız zaman, özgür dolaşımı, serbest dolaşımı düzenleyen birçok anlaşma bulursunuz; ta 1856’dan itibaren Tuna’yla, Rain’la, Mains’la ilgili bir dolu anlaşma bulursunuz. Ama bu anlaşmalarda sadece serbest dolaşım ile ilgili düzenlemeler vardır. Şimdi mesela çevreyle ilgili düzenlemeler yapıyorlar, nehrin temizliğiyle ilgili, bakımı, onarımı gibi konularla ilgili sınırlı düzenlemeler yapıyor, ama herkes kendi suyunun sahibidir, hiçbir şekilde ortak kullanımla ilgili bir düzenleme Avrupa Birliği müktesebatında yahut diğer metinlerde bulamazsınız. Ancak iş Türkiye’nin sularına geldiği zaman, farklı olabilmektedir.

Aynı durumu geçenlerde Murat Bardakçı da yazmıştı, ben de bir başka konferansta birbirimizden habersiz aynı konuyu düşünmüşüz. Ben bu İlerleme Raporundaki uluslararası statü anlayışını 1856 Paris Anlaşmasında Karadeniz’in uluslararası statüye konulmasıyla çok benzerlik arz ettiğini düşünüyorum. Karadeniz, 1856’ya kadar bir Osmanlı içdeniziydi, aynı Dicle ve Fırat’ın Türk iç suları olduğu gibi. Ama 1856 Paris Anlaşmasında uluslararası statüye konulmuştur, yani Osmanlı’nın ulusal yetkisi orada bitmiştir. Uluslararası, yani 1856 Paris Anlaşmasının tarafı olan devletlere bu Karadeniz’in statüsünün bırakılması söz konusu olmuştur. Ama buna mukabil, Osmanlı Devletine o zaman bir amorti vermişlerdir, aynı İlerleme Raporunda Türkiye’ye bir amorti öngörüldüğü gibi. İlerleme Raporunda deniliyor ki, “evet, Türkiye, ekonomik kriterler ve siyasi kriterler bakımından beklentileri bir ölçüde karşılamıştır, tam üyelik için öneri yapıyoruz, müzakereler başlayabilir.” 1856 Anlaşmasında Osmanlı devleti, Avrupa kamu hukukuna dahil edilmiştir. Avrupa kamu hukuku simgesel bir şey, içi boş, Osmanlı’yı partner olarak uluslararası ilişkilerde kabul etmeyi 1856 Anlaşması kabul etmiştir ve 1856 Anlaşması sonrasında, Murat Bardakçı uzun uzun yazmış, ben o yazısını kaçırdım maalesef, orada 1856’dan sonra Osmanlı Devletinin toprak kaybı itibariyle nasıl çözüldüğü sıralanmış. İşte İlerleme Raporunda da bir müzakere tarihi önerisi, bir müzakere açılması beklentisi yaratılarak Türkiye’den olabildiğince her üye devletin beklentilerinin karşılanması temin edilmeye çalışılmaktadır.

Türkiye çok hassas olmak durumundadır. Ben bu çerçevede Lozan'ı da dikkatinize sunmak istiyorum. Biliyorsunuz, Lozan'ın revizyonunu gündeme getirmişlerdir, Türkiye Cumhuriyetinin kurucu belgesi olan Lozan'ın değişikliğini gündeme getirmişlerdir. Bu çerçevede size Fransız Anayasa Mahkemesinin bir önemli kararını hatırlatmak istiyorum: Fransız Anayasa Mahkemesi diyor ki, *“devletin, cumhuriyetin kavramlarını tartışamazsınız.”* Bize bakınız, İlerleme Raporu, devletin, Cumhuriyetin kurucu belgesini tartışmamızı istiyor ve ne acıdır ki, bu İlerleme Raporuyla eşzamanlı olarak Başbakanlık İnsan Hakları Danışma Kurulunun o alt komitesi, bir rapor hazırlamıştır, bu çok önemlidir. Ben burada da yine Annan Planıyla 2002 Kopenhag Zirvesinin eşzamanlı olarak gündeme gelmesini size hatırlatmak istiyorum. Bize bazı konuları iç kamuoyu yaratarak kabul ettirmek istiyorlar, içimizde bölmek istiyorlar, halka bazı şeyleri “bu da varmış” diye tartıştırmak istiyorlar. Ama bu tartışmayı demokratik bir anlayışla tartışma değil, temeli sarsma anlamında, bu çok önemli.

Bakınız, Lozan Anlaşması, türünün tek örneği değildir. Birinci Dünya Savaşı ertesinde biliyorsunuz, Avrupa'nın sınırları yeniden çizilmiştir. İki önemli çokuluslu imparatorluk tarihe göç etmiştir; Osmanlı ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu. Çokuluslu yapılar, ulusal devlet olarak bölünmüşlerdir ve bu ulusal devletler ortaya çıkınca, Türkiye Cumhuriyeti tabii ki bunlardan bir tanesi, bir dolu ulusal devlet ortaya çıkmıştır Avrupa'da. Bir de bakmışlar ki, içinde de azınlıklar var. Ne olacak; “azınlıklar acaba ulusalcılık akımıyla başlayan Birinci Dünya Savaşında olduğu gibi, birtakım ulusalcılık hareketleriyle içeride yeniden bölünmeye yol açabilirler mi endişesiyle demişler ki, “bu içeride bakiye kalan azınlıklara azınlık statüsü verelim.” Birinci Dünya Savaşından sonra yapılan aşağı yukarı tüm barış anlaşmalarında azınlık haklarının temin edildiğini görürsünüz. İşte Lozan Anlaşması da bunlardan bir tanesidir. Bu anlaşmalarda şu sorunun cevabı verilmiştir: Kim azınlıktır, bu somut olarak yazılmıştır. Türkiye'de de gayrimüslim diye yazılmıştır, gayrimüslim ahali, cevabı var. Gayrimüslim ahali, peki ne haklardan yararlanacak; bunun da cevabı anlaşmada verilmiştir. Birinci Dünya Savaşından sonra yapılan tüm anlaşmalarda bu soru ve cevabı yazılmıştır.

Başbakanlık İnsan Hakları Danışma Kurulu Alt Komitesinin hazırlamış olduğu rapora bakarsanız, bu çerçevede çok önemli bir yanlış yola çıkmanın söz konusu olduğunu görürsünüz; çünkü 37 ile 45 inci maddeler arasındaki hükümler, azınlık olarak kabul edilen

ahalinin haklarıyla ilgilidir. Azınlık olarak kabul edilen gayrimüslimler, kendi dillerinde konuşabilirler, dinlerini icra edebilirler, eğitim haklarından istifade edebilirler vesaire, onlarla ilgilidir ve burada tabii ki madde matlabında gayrimüslim ahali olarak geçtiği için, metinlerde tekrar tekrar, her maddede gayrimüslim ahali olarak bir ifade kullanılmamaktadır, sadece “herkes dilini kullanabilir, herkes dinini icra edebilir” diye bir ifade vardır. Ama raporu hazırlayanlar, yanlış bir yaklaşımla madde matlabını dikkate almaksızın, sadece madde hükmünde “herkes” ifadesi kullandığı için, neredeyse Türkiye’deki herkesi azınlık olarak görmektedir. Evet, çok yanlıştır. Azınlık kimdir, anlaşmada önce bunun cevabını bulmamız gerekiyor; azınlık kimdir ve onlara ne haklar verilmiştir? Lozan’la kabul edilen düzenlemelerin, anlaşmanın gayesine uygun olarak yorumlanması gerekmektedir, sistematik yorumla meseleye bakmak gerekmektedir. Yoksa bizim söz konusu komitenin hazırladığı gibi, oradaki herkesi Türkiye’deki her birey gibi kabul etmek mümkün değildir, büyük bir hukuki yanlışlık yapılmaktadır. Bunun bilmiyorum, bilerek yapılması da söz konusu olabilir, bilmeyerek de -hukukçu olanlar da var, ama- yapılması söz konusu olabilir.

Tabii yalnız azınlıklarla da ilgili değil, Sayın Ünal Kıbrıs’la ilgili uzun uzun örnekler verdi, Kıbrıs konusunda da tabii ki Rum Tarafının Türkiye’ye büyük bir baskısı vardır ve bu 17 Aralıktan önce herhalde güçlenerek devam edecektir. Tabii ki işin ilginç olan tarafı, Avrupa Birliğinin Rum tezlerine angaje olarak Rum Tarafının güvenlik kaygılarının giderilmesi gerektiği hususunda vurgu yapmasıdır. Türk insanı da Kıbrıs’ta maalesef devletin yasal olmadığına inandırılmıştır ve tabii ki Türk askerinin de oradaki statüsü işgalci olarak lanse edilmektedir, anlatılmaktadır. Bu tabii ki bir toplum mühendisliği olarak insanlara inandırılmış bir tablodur. Aynı durum, şimdi Türkiye’de birçok konuda sanki Avrupa Birliğinin öngördüğü hususlar doğruymuş gibi insanlara anlatılmasıyla karşımıza çıkmaktadır.

Tabii işin ilginç bir yanı, ne akademik dünyadan, ne medyadan, ne siyasilerden Avrupa Birliğinin bu İlerleme Raporunda Türkiye’nin kabul edilemez gördüğü hususlarla ilgili olarak herhangi bir şekilde protesto yapmamasıdır. Biz uluslararası hukukta protestoyu son derece ciddi bir konu olarak görürüz. Bir konuda protesto yapmazsanız, onu zımnen kabul etmiş olursunuz. Eğer Cladua Roth Diyarbakır’a gidip, birtakım nutuklar atıp, “*Kürt kimliği, ademi merkezietçi olmazsanız, Avrupa Birliğinde yer alamazsınız*” demesine rağmen bir protesto yapılmıyorsa, birkaç hafta önce gelen Yeşiller Partisi Başkanı Joschka Fischer’in

yine Diyarbakır'da attığı nutuklar çerçevesinde protesto yapmazsanız; efendim, Fener Rum Patrikhanesine gidip de Patriğe ekümeniklik statüsüyle ilgili birtakım şeyler söyler ve hiçbir şekilde Türk siyasetçileri, medyası, akademik dünyası, kimsenin umurunda olmaz, protesto etmezsiniz, bunun anlamı nedir, biliyor musunuz; şimdiden Fener Rum Patrikhanesi, yeni Roma ve Konstantinopolis Ekümenikliği diye site açmış. Sonuç budur. Evet, fiili durum yaratıyor, o fiili durumda ses çıkarmadığınız için, bir süre sonra deyyure, hukuki durum haline gelmektedir. Uluslararası hukukta aynı, biz bireyler gibi olduğu zaman, elinize bir sinek konulsa, kovmak için şöyle yapmanız gerekir. Bunun derhal protesto edilmesi gerekir. Protesto etmediğiniz zaman, onu tabii ki kabullenmiş olmak durumunda kalıyorsunuz.

Biz, Avrupa Birliğinin supranasyonal bir yapı olduğunu söylüyoruz, ama bunun hiçbir zaman anlamı, ulusal çıkarların göz ardı edilmesi değildir, bunu bilmek gerekmektedir. Bu çerçevede Avrupa Birliği üyesi devletler diyorlar ki, *“biz Avrupa Birliği olarak onurlu devletler birliğiyiz.”* Ama maalesef Türkiye'den talep ettikleriyle bu onurlu devletler birliğini şöyle bir araya getirdiğinizde, maalesef Türkiye, hiçbir tepki vermemesiyle o birlik içinde yer almaması gereken bir devlet izlenimi yaratmaktadır.

Başka sorusu olan var mı?

Buyurunuz.

KEMAL DOĞAN (Kayseri Eski Milletvekili)- Hepinize teşekkür ediyorum, çok nefis, güzel konuşmalar dinliyoruz, bundan dolayı tekrar teşekkür ederim.

Efendim, ben meselenin teknik boyutlarından ziyade bir başka boyutuna, siyasi boyutuna dikkatleri çekmek ve onu paylaşmak istiyorum: Konuştuğumuz konunun karar mercileri siyasi otoriteler; hükümetler, parlamentolar ve onların alt grupları, karar verecek merciler de bunlar, yani siyasiler. Siyasiler başına buyruk insanlar değildirler, bunlar anayasalar, kanun ve geleneklerle belirlenmiştir. Neyi ne zaman, nerede, nasıl karar verecekleri belli olduğu için de fevkalade dikkatli davranmak mecburiyetindedirler. Konuşmalarda anlıyoruz ve bizler de yaşıyoruz ki, ülkemizde meselenin Avrupa Birliğine bakışında evvela halkımız yönünden bendenizin kanaatine göre bir zihin berraklığı yok, halkın zihninde bulanıklık var. Halkımız, bu meseleye “hayır” diyecek kanaatinde değilim, ama yeterince konuya vakıf olduğu inancını da taşıyamıyorum. Meseleyi en çok tartışması

gereken insanlar, öncelikle siyasiler olması gerekir, sorumlu siyasiler olması gerekir. Ancak görüyoruz ki, tartışmadan en çok uzaklaşan, tartışmadan kaçınan insanlar da siyasiler, yani hükümet mekanizması, muhalefet mekanizması ve diğer siyasi partiler.

Tabii mesele, görüldüğü kadar, sanıldığı kadar kolay bir mesele değil. Meselenin Türkiye boyutu var, Avrupa Birliği boyutu var. Türkiye boyutundan meseleye baktığımız zaman, sonuçları 17 Aralık öncesinde veya sonrasında siyasi dalgalanmalara sebebiyet verebilir. Bu dalgalanma, bazı ülkelerde siyasi çalkantılara kadar gidebilir; yalnız Türkiye’de değil, Avrupa’da da gidebilir. Şimdiden emarelerini görüyor, okuyoruz ki, Fransa’da, Almanya’da, bazı Avrupa Birliği ülkelerinde de siyasi çalkantıların emareleri gözüküyor.

Sorumu biraz sonra arz edeceğim. Bendeniz genç bir mebus olarak Parlamento’ya girdiğim zaman, ilk yaptığım işlerden bir tanesi, Meclis zabıtlarını okumak oldu. Okuduğumda, bir husus dikkatimi çekti: Bir üye uzun konuşunca, bir diğer üye müdahale ediyor, diyor ki, “sadede gel efendim, sadede.” Konuşmacının cevabı: Diyor ki, “sadede ben değil, arkadaşım gelecek.” Ben sadede kendim geleceğim. Bu siyasi çalkantılar olacak, olabilir, ihtimal dahilinde. Panelistler, konuşmacılar, Avrupa’nın bize yaklaşımını çok güzel anlattı. Bizim onlara yaklaşımımız da gayet iyi anlaşıldı. Efendim, bir daire satın alınırken dahi, pazarlıkta sıkıntılar olur. Biz bir ülkenin kaderiyle ilgili pazarlık yapıyoruz, elbette ki müzakerelerde sıkıntılar olacak, elbette ki müzakerelerde zikzaklar, inişler çıkışlar olacak. Ancak hüsnüniyet asıl olmak kaydıyla, iyi niyet, bilgi, beceri, birikim ve ana hedeften sapmama asıl olmak üzere hatalar da yapılabilir. Nihayet bunları müzakere eden insanlar, siyasiler, siyasiler de insan, onların da bir kendi bilgi birikimi ve kadrolaşmaları var, o kadrolardan aldıkları bilgilerle bu sonuca varacaklar. Ancak bu sonuçlar siyasi netice doğurabilir mi; bendenize göre doğurur.

Soruma geliyorum efendim, tüm panelistlerden rica ediyorum: Gerek Türkiye’de, gerekse Avrupa Birliğinde, Türkiye 17 Aralıkta girdi, kabul edildi veya daha farklı bir konuma getirildi; ondan sonra gelenler, bugünkü gelinen noktayı sabit tutabilirler mi veya bu noktalardan geriye dönüş yapabilirler mi?

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ederim.

Dr. CAN BAYDAROL- Galiba en az ben konuştum, ben cevap vereceğim.

Şöyle söyleyeyim: 17 Aralık kararı zaten alındı, yani bu geçen 11-12 Aralık 2002 tarihinde Kopenhag Zirvesinde Türkiye'yle müzakereye başlama kararı zaten alınmıştı. Yani bu noktada "17 Aralıkta müzakereye başlar mı, başlamaz mı" diye bir endişe duymaya pek mahal yok görüşündeyim. Neden; Komisyon Raporuna açık gönderme yapıyordu, Komisyon Raporunun müzakereye başlamayı önermesi kaydıyla vakit kaybetmeksizin müzakereye başlanacağını söylüyordu. Dolayısıyla müzakereye başlama noktasından bir geri adım atmak söz konusu olamaz. Zaten kazara ters bir şey çıkması durumunda, Türkiye çok istikrarsızlaşır, bu kesin. O açıdan da ben siyasi otoriteyi o kadar da anlayışsız karşılamıyorum açıkçası. Bir kaza kurşununun çıkması durumunda, ondan sonra 18 Aralık sabahını ne ekonomik olarak, ne siyasi olarak pek düşünmek istemiyorum, o da ortada olan bir gerçek. Ama burada tartıştığımız o değil; tartıştığımız, "bu müzakere bizi hakikaten hepimizin özlediği o tam üyeliğe götürür mü, götürmez mi?" Sorunumuz burada.

Dolayısıyla burada karşı tarafın iradesini sorguluyoruz, yani Türkiye'nin iradesi konusunda da bir sorun yok. Türkiye'nin iradesi, net bir şekilde Avrupa Birliğine katılmak, yani bu 41 yıllık beyan edilmiş bir irade. Ama karşı taraf, 41 yıldır ne "hayır" diyebildi, ne "evet" diyebildi, hep belki de gidip geldi. Son noktada da şurada gördüğünüz raporlar, cilt cilt ortaya çıkan raporlar, hâlâ o irade konusunda bir tıkanıklığa işaret ediyor. Ben bunu kendi derslerimde, -Fusun Hocadan aldığımız feyizle ben de bir 17 yıldır sağda solda ders vererek devam ediyorum- son 80'den günümüze olan Türkiye-Avrupa ilişkilerini 3 kelimeyle özetleyerek anlatıyorum: "Daimi karşılıklı güvensizlik." Buradaki tepkilerimizde de o güvensizliğin izleri var aslında. Ama şeyi de sorguluyorum; 23 Eylül günü Tayyip Erdoğan, biliyorsunuz zina konusunda Verheugen'i ikna etmek üzere Brüksel'e gitti. Sonra kimin kimi ikna ettiği pek anlaşılamamakla birlikte, tekrar bir yerlere gelindi. Ama neydi olay orada; biz zina tartışmasıyla aslında Avrupa Birliğinin eline de böyle altın tabakta bir bahane sunmuştuk. Adamların iradesi, bir bahane yakalayıp da şu Türklerden kurtulmak olsaydı, o bahane sunulmuştu. Orada da "acaba mı" diye bir tarafında da iyi niyetli düşünmeye çalışıyorum.

Ancak gelebileceğimiz, şu andaki yapmamız gereken temel saptama şu: Avrupa Birliği, Türkiyesiz bir gelecek düşünebilecek cesaretle asla olamaz, bir kere bunun altını çok net çizelim. O yüzden de bu kadar alttan almanın gereği yok diye düşünüyorum, yani esas

olan nokta bu. İşte “Kıbrıs’tı, aman Kıbrıs’ı dahil edelim, haydi Ermenileri tanıyalım, haydi uçakları alalım” bu tür yaklaşımın sonu gelmez ki. Burada Türkiye’nin ciddi, net siyasi analizleri olması gerekiyor. Türkiye, dünya siyasi analizi yapma becerisinde değil, temel sorun belki burada. Niye Türkiye güçlü bu anda; çünkü Türkiye’ye dünyanın ihtiyacı var. Türkiye istikrarsızlaşmaya doğru giderse, Türkiye ile beraber bütün Avrupa da istikrarsızlaşmaya gider.

Şunu da net koyalım: Bugün Avrupa Birliği, işte “kültürdü, şuydu buydu” gerekçelerle Türkiye’yi dışarıda bırakırsa, Avrupa Birliği çatırdar; bizden ötürü çatırdamaz, kendi iç tartışması Avrupa’yı çatırdatır, ama Türkiye’yi yarın almaya kalkarsa yine çatırdar. Yani bir Türkiye ... da karşı karşıya adamlar, orada da biraz anlayışla göstermeye çalışıyorum, ama sonuna kadar da anlayış gösterecek olan taraf Türkiye olmamak zorunda. Burada 20 yıllık profesyonellik hayatımda hep Avrupa kamuoyunun hassasiyetlerini dikkate almak zorunda olan tarafın temsilcisi gibi davrandım. Biraz da bizim kamuoyumuzun hassasiyetlerini dikkate alsınlar artık diyorum, ama “kamuoyumuzu ne kadar yaratabildik” sorunu var burada. Orada da hep hatalı tartışmalarla bir Avrupa süreci anlatarak insanımızın kafasını da çok karıştırdık.

Sizin temel sorunuza gelince, ben şu siyasi partinin veya şu siyasetin iktidara gelmesiyle çok daha fazla geri gidilebilecek noktada olduğunu sanmıyorum. Sonuçta uluslararası ilişkiler, siyasette siz benden çok daha iyi bilmeniz gerekir, duyguya dayalı değil, çıkara dayalı ilişkilere ve burada temelde Türkiye’ye dayalı bir çıkar Avrupa tarafından benimseniyorsa ve gösteriliyorsa, gözlerine soka soka bazı çevreler tarafından, o çıkarı kimse kolay kolay feda edemez, yeter ki çıkarımızın nerede oluştuğunu çok iyi saptayalım.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ederim.

Buyurun.

Doç. Dr. HASAN ÜNAL- Sayın Baydarol’un yaptığı analize büyük ölçüde katılmakla birlikte, belki biraz nüanse olmaktan yanayım, o da şu: Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinde mutlaka bizim bir gücümüz var, mutlaka bizim bir pazarlık gücümüz de var. Onların her dediğini yapmak veya her ağzından çıkan her şeyi kutsal kitabın direktifiymiş gibi algılamak, zaten müzakere mantığına aykırı bir şey. Yani neredeyse her şeyin müzakereye açılmış gibi böyle olabildiğince kendinizden emin...

Dr. CAN BAYDAROL- Müktesebat hariç....

Doç. Dr. HASAN ÜNAL- Müktesebat hariç. Müktesebat müzakere edilmez zaten, o benimsenecek bir şey, yani onu bünyenize yedireceksiniz. Bununla ilgili mesela derogasyonlar, Kıbrıs, Avrupa Birliği siyasi ve ekonomik kriterlerinin dışındaki bütün hususlarda mutlaka çok daha direnç gücümüz olduğuna eminim.

Ancak burada bir hususu daha belki vurgulamak lazım, o da şu, ona da Sayın Baydarol bir miktar değindi: 17 Aralık günü Avrupa Birliği liderleri, “yok kardeşim, biz Türkiye’nin Avrupa Birliğine üye olmasını istemiyoruz, böyle bir şey olamaz; çünkü bu bizim şu andaki bünyemizi temelden bozar, eski tabirle Avrupa Birliğini berhava eder...” Yani Valery Giscard d'Estaing açık açık “Türkiye alınır, Avrupa Birliği yıkılır” diyor. Böyle bir karar alırlarsa, bunun üzerine ne Frankfurt’ta, ne Fransız para ve sermaye piyasalarında, ne de başka bir Avrupa Birliği üyesi ülkede ciddi para ve sermaye piyasalarında hareketlilik olmaz, krizler yaşanmaz, ama Türkiye’de olur. Tabii bu, bizim tabii para ve sermaye piyasalarımızın aşırı derecede spekülasyon hale getirilmiş olmasıyla alakalı bir husus. İkincisi, beklenti yönetiminin son iki yılda inanılmaz derecede manipülasyon yapmasıdır ve bütün her şeyini Avrupa Birliğinden müzakere tarihi almak üzerine kurmuş bir ekonomi yönetimi oluşturulmuş ve bu sayede Türkiye’nin gerçek ekonomik sorunları ötelenebiliyor. Yani aslında Türkiye, belki de cari açıktan dolayı zaten bir finans krizi belki yaşayacak, ama bunu neyin tetikleyeceği meçhul. Bunu işte o zaman 18 Aralık günü böyle bir şey tetikleyecektir.

Dolayısıyla burada şunu öneriyorum: Bizim Avrupa Birliğiyle ilişkilerimiz biraz şuna benziyor: Bir dönemde biz böyle yarı gecekondular, yarı gelişmekte olan bir bölgede oturan insanlar gibiyiz. Karşımızda da zengin bir müteahhit grubu gelmiş günün birinde, onlarla bir iltisak, hatta bir arkadaşlık oluşmuş aramızda. Biz onların işini yapmışız, biraz da onlar bize yardım etmiş filan. Hep bizi ziyarete geldiklerinde, bizim oturduğumuz muhitte, biz böyle kendimizi biraz mahcup bir şekilde, “bizim buranın yolları da böyle” dedikçe, onlar da “merak etme Hasancığım, biz işte bir yeni mahalle koyuyoruz, oraya çok güzel villalar yapacağız, size de bir arsa ayıralım, size de bir ev yapalım” demişler. Yani 63 Anlaşması, soğuk savaş döneminin özel şartları böyle yorumlanabilir.

Sonra, biz o zaman 27 milyonmuşuz, şimdi 73 milyona geldik, her yıl 1 milyon civarında artıyoruz, 8 sene sonra nüfusumuzu 63’ten itibaren 3’e katlamış olacağız. Böyle bir

nüfus trendi Avrupa Birliği üyesi ülkelerin ya da sonradan üye olan ülkelerin hiçbirisinde yok. Bu arada dedeler ölüyor, babalar ölüyor, şartlar da değişiyor. Artık o eski müteahhitlerin de bol bol ihale aldığı dönemler bitmiş; çünkü Avrupa Birliğinin ekonomileri iyi gitmiyor, dünyada kendi rakipleriyle rekabet edemiyorlar. Böyle bir ortamda biz gidiyoruz, 3 kardeşten 9 kardeşe çıkmışız ve 9 kardeşe uygun yeni villamızı adamlardan istiyoruz. Onlar da 40 dereden su getiriyorlar, “tamam, böyle bir şeyi hatırlıyoruz, böyle bir söz verilmişti, böyle bir taahhüt vardı, ama o zaman siz 3 kardeş değil miydiniz, bu 9 kişi nereden çıktı?” “Nüfusumuz artı” diyoruz filan, böyle abuk subuk bir tartışmanın içinde kendimizi buluyoruz. Onlar da “hayır” diyebilmek için; çünkü onun ekonomik durumu, mevcut şartları, siyasi şartlar, kamuoyu vesaire, yani Avrupa Birliği açısından mazeret olarak onlarca sebep sayabilirsiniz. O da bunu engelleyebilmek için ne yapıyor; “bir dakika, Kıbrıs” diyor, “bak, sizin Kürt meseleniz varmış.” Sonra neredeyse çağrıda bulunuyor herkese, “Türkiye’yle sorunu olan kimler var ey ahali, gelin, şunlardan sorunlarınızı sorun” diyor. Yani Raporda neredeyse Suriye’ye çağrı var, “suların yönetimiyle ilgili böyle yapmalıyız” diyor.

Böyle ilişkileri mevcut tam üyelik talebiyle sürdürebilmek, Türkiye’nin hem iç dengelerini, hem de ekonomik yapısını fevkalade sarsıcı bir şeydir. Yani dış ticaretimizin yüzde 60’ını yaptığımız bir blokla bu kadar öngörülemez ve sürdürülemez bir ilişki sistematiğinde ısrar etmenin zararı Türkiye’ye olur. Burada Avrupalı müteahhitler, yani dostlarımız, bize “Hasancığım, o zaman böyle denilmiş, ama bugün bizim ihaleler de iyi gitmiyor, durumumuz da iyi değil, size buradan bir şey yapmamız falan katiyen mümkün değil. Bu villayı yapsak bile, buranın masraflarını siz karşılayamazsınız, bizim de karşılamamız mümkün değil. Siz gidin, kendi mahallenizde bir şey yapın da, bizim ufak tefek katkılarımız olsa, böyle yeniden konuşsak” falan deyince, insani ilişkilerde “senin villana da, seni de” diyebilirsiniz, ama acaba devletlerarası ilişkilerde bu mantıklı bir seçenek midir? Bizi bu Avrupa Birliği tam üyelik talebinde zorlayan siyaset, böyle demeyi de beraberinde getiriyor. Bence bu mantıklı değil, devletlerarası ilişkilerde ne koparırsanız kârdır. Siyaset, elde edilebilenin en iyisini elde etme sanatıdır, yani duygusal davranmaya hemen hemen hiç yer yoktur burada. Şu anda önümüzdeki 20 yılın konjonktüründe neyi elde edebiliyorsak en fazla, bence ona talip olma zamanıdır.

Şöyle düşünün: Türkiye’nin gümrük birliğini, adı gümrük birliği kalmak üzere, ama muhtevası büyük ölçüde bir serbest ticaret anlaşmasına dönüştürülecek şekilde Avrupa

Birliğiyle yeniden tadil edebilirsiniz. Buna ilaveten, Türkiye’deki meslek gruplarına bir tür Avrupa Birliği pasaportu verilmesini öngören, bunun Brüksel’den bir direktifle geçmesini öngören, -ki, bu aynı zamanda gümrük birliği ve serbest ticaret anlaşmasının bir uzantısıdır, yani onun tüccarı buraya serbestçe gelip rahatça malını pazarlayabilecekse, bizim tccarımızın da gitmesi lazım- Avrupa Birliği yesi ülkelerde okuyan Türk ğrencilerinin AB vatandaşı avantajlarından faydalanmasını öngören, bu arada Türk Őirketlerinin, kurumlarının, üniversitelerin, buna benzer kuruluŐların Avrupa Birliği fonlarına proje bazında baŐvurabilmesine imkân veren bir özel statü niye kötü olsun? Çünkü benzeri serbest ticaret anlaşmasını o zaman NAFTA ile de yapabilirsiniz, Uzakdoğu’daki gruplarla ya da toplam ASEAN’la yapabilirsiniz, başka ülkelerle de yapabilirsiniz. Yani burada önemli olan, bu zihniyeti değiştirmek; Avrupa Birliğine çıkar endeksli, çıkar merkezli bakmak ve “burada ne elde edilebiliyor”u aramızda tartiŐmak lazım. Aksi takdirde bu, Türkiye’de zaten varolan kırılgnlıkla çok daha büyük bir kırılma zemini yaratacak.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ederim Sayın nal.

Buyurunuz lütfen.

MURAT HAKTANIR (Başkent niversitesi ğrencisi)- Sadece tek taraflı olarak bir Avrupa Birliğinden bahsedip duruyoruz Şu anda. Kanuni Sultan Süleyman’ın zamanında Avrupa lkesi olarak kabul edildi Osmanlı İmparatorluğu ve bu dönemden bir zaman sonra Osmanlı İmparatorluğu yıkılmıŐ bulunuyor. Şu anda da 19 uncu Yüzyılda geçen bu sürecin aynı süreç olma ihtimali var mı? Panelistlere ilk önce bunu soruyorum.

Ayrıca tek taraflı olmadan, Avrupa Birliğine karşı olarak Türkiye’nin komşu ülkeleri ve Türk lkeleri arasında bir işbirliği yapılamaz mı?

Teşekkürler.

Doç. Dr. HASAN NAL- çok kısaca fikrimi söyleyeyim: Türkiye’nin Avrupa Birliğiyle müzakere süreci bu mantıkla, bu belgeler üzerinden bugüne kadar srdrldğu gibi devam edilirse, bu Türkiye’nin hakikaten çok ciddi çıkmazlara girmesine ve 19 uncu

Yüzyılda yaşananlara benzemese bile, nicelik itibariyle benzetilebilecek sorunlarla yüz yüze gelebileceğini düşünüyorum.

İkincisi, Türkiye'nin Türk cumhuriyetleriyle değil sadece, Avrasya'daki belki bütün ülkelerle zaten kapsamlı ekonomik ilişkiler kurmasında kendi çıkarları itibariyle fayda vardır, ama bunu Avrupa Birliğine karşı yapmak yanlıştır. Yani burada zaten dış ticaretimizin yüzde 60'ını yaptığımız bir pazar varsa, "buna ilave ne yapabiliriz"i aramak doğrudur. Buna alternatif üretmek yanlıştır, Avrupa Birliği üyesi olsak bile bunu yapmamız gerekir ayrıca. Ama şu anda sadece Avrupa Birliği üzerine konsantre olup bütün enerjimizi burada tüketmemiz doğru değil zaten.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ederim.

Buyurun.

SALONDAN- Biraz evvel duyduk ki, Lozan tartışılıyor. Lozan neyin üzerine kurulu; Sevr'in üstüne mi? Eğer Türkiye, Sevr'in kabulünü tartışıyorsa, bu iş bitmiştir. İkincisi, bir yere girmek için, bütün söyledikleriniz çok dikkatle dinliyorum, şu sual insanın aklına geliyor: Siz bir yere girmek için tabii ki pazarlık yapacaksınız ve bunlar da çok zor işler. Bu kulüp sizi almak istemiyor gibi gözüküyor. Bunun nedenleri nedir ve gerek onlar, gerek biz, bunların üstesinden gelebilir miyiz? Eğer olmayacaksa, bu işin peşi bırakılmalı. Bu nedenlerin üstünde durmakta yarar var; çünkü hepimizin sinirini bozan ve bizim yetişme şartlarımızı Atatürk düşünceleri doğrultusunda ülkemizin özgürlüğü, hürriyetimiz, Cumhuriyetimiz, alışkanlıklarımız, her şeyimiz... Bir ülkeyle bu kadar oynayamazsınız.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Buyurun.

Dr. CAN BAYDAROL- Tabii Lozan tarafını herhalde Hocam cevap verir. Ben bizi almalarında çektikleri zorluklar nedir, niye Türkiye'ye karşı bu kadar ciddi temel dirençleri var, onlara değinmek istiyorum. Birinci direnç noktası, çok siyasi olarak bakarsanız, Türkiye'yi bir Truva Atı'na benzetme özelliklerini ara sıra görüyoruz, "kuzeyde İngiltere, güneyde Türkiye Amerika'nın Truva atları olarak mı buraya geliyorlar?" gibi siyasi perspektifte bir endişe var. İşte o çerçevede de Türkiye'nin aslında temel tercihini

belirlemede de yarar var, ama ben Türkiye'nin temel tercihinin bu kadar çok fazla Amerika ile kucak kucağa yaşamak olduğunu da pek tahmin etmiyorum; çünkü o da başka bir risk algılamasını beraberinde getiriyor şüphesiz. Bizim dış politikamız, hep denge üstüne kurulu ve mümkün olduğu kadar çok taraflı iyi geçinme üstüne dayalı olduğu için, dengeyi bir taraftan kaçıırırsanız, öteki tarafta başka istenmedik sonuçlarla karşı karşıya gelebilirsiniz. İşte Irak'ta da herhalde çok hoş şeyler yaşamıyoruz.

İkincisi, gayet tabii ki Türkiye'nin milli geliri meselesi ve fakirliği meselesi hep gündeme getiriliyor. Yani biz “büyük pazarız” diyoruz, ama ne kadar büyük pazarız? Sonuçta alım gücümüz itibariyle veya bizim ticaretimizin yüzde 60 kusuğu galiba Avrupa Birliğiyle entegre; fakat onların toplam ticareti içerisinde bizim temsil ettiğimiz pay yüzde 1,5-2 civarında, yani o kadar da bizim için abartılacak, fakat onlar için biz o kadar abartılacak bir görüntü çizmiyoruz. Bu görüntüden ancak ve ancak kurtulsak kurtulsak... Biz onların fazlasını açığımız olarak kapatıyoruz, ama burada da çok açık, salt “açıktı” gibi bir değerlendirme yapmanın da çok doğru olmadığı düşüncesindeyim. Türkiye, mesela 2002 yılında cari fazla verdi. Niye verdi; çünkü ekonomik krizdeydi, sanayi durdu, hammadde, ara girdi falan gelmedi, o zaman fazla verdik. Yani cari açık illa ki öldük, bittik, mahvolduk anlamında değildir, bu finansmanın doğru ayarlamak kaydıyla biraz da ekonominin canlanmasını aslında oradan bekleyebilirsiniz.

Burada bir de tabii yıllarca çizdiğimiz kötü imajı da kabul etmek lazım. Yani Avrupalı için bir Türk, Almanya'da çalışan işçidir, başka da bir şey değildir ve bizim de orada ne yazık ki katkımız çok fazla. Dış tanıtım dediğimiz zaman, sadece folklor gösteriyoruz Türk insanı olarak ve oradaki sokaktaki Türk'le Türkiye'deki Türk tam böyle örtüştüğü yerde bir görüntü şeyi var.

Bir diğer sorun, ekonominin transformasyonu sorunu. Ne oldu; Almanya'da yaşanan gerçek, son 20 yıldır Alman ekonomisi artık sanayi toplumu olmaktan bilgi toplumuna geçmeye çalışıyor. Dolayısıyla sanayinin delokolizasyonu ve eski sanayi işçisinin işsiz kalması; fakat yeni iş alanlarında, yeni ekonomi alanlarında, özellikle ileri teknoloji alanlarında çalışacak genç bulamaması sorunu var. İşsiz kalanlar, bu sefer işsizliklerinin nedenini ekonominin transformasyonuna değil, oradaki Türklerin varlığına bağlamaya başlıyor ve böyle bir ırkçılık, yabancı düşmanlığı vesaireye doğru giden bir sosyal sorun haline gelmeye başlıyor.

Onun dışında, Türkiye'yi içeriye almak durumunda, İran'la, Irak'la vesaire sınırdaş olmak meselesi var; fakat bu bir soğuk savaş dönemi senaryosuydu. “Peki, istikrarsızlaşan bir Türkiye'yle komşu olmak daha mı az tehlikeli bir şeydir; bir aşiret kabilesiyle Irak'ta başa çıkamayan bir Amerika'nın acaba bir devlet geleneği olan bir Türkiye'yi daha mı az ciddiye alması gerekir?” diye de ayrıca sormak gerekiyor. Ama bütün bunlar, hepsi lafı güzaf. Sonuçta benim geldiğim son dönem çıkarımı şu: Türkiyesiz de olamıyorlar, Türkiye'yle beraber de olamıyorlar.

Şu anda içinde buldukları periyotta dile getirdikleri şeyin yüzde kaç bahananedir, yüzde kaç samimi görüşleridir bilemem, ama şu anda Türkiye'yi mümkün olduğu kadar uzun sürede tam üye yapmaya çalışıyorlar. Yani o “hazırlık kriteri” falan filan dedikleri laf da bu anlamda çok boşuna değil. Çünkü Türkiye'nin mevcut durumuyla AB'ye katılması da AB'yi çatırdatır, o da başka bir sorun. Türkiye'nin de hakikaten kendisine biraz çekidüzen vermesi gereken bir zamana ve o anlamda da belki Avrupa havucuna da ihtiyaç var, yani onu da itiraf etmek lazım; çünkü biraz kendimizi duygularımıza kaptırınca, 40 yıldır aşağı yukarı şu lafı hep söyledik: “Hele onların seviyesine gelelim, onlar bizim ayağımıza gelsin.” İyi de 40 yılda adamlar 40 bin dolara geldi, ben hâlâ 4 bin dolardayım. Demek ki temenni etmekle de işler olmuyor, temenninin ötesinde, kararlılık, bunun için gerekli siyaseti izlemek, ekonomiyi adam etmek vesaire gerekiyor.

SALONDAN- Terörü başımıza bela etmeselerdi, 10 bin dolara gelirdi.

Dr. CAN BAYDAROL- Hepsi beraber yaptılar. Yani orada Avrupa Birliği hedefi de yanlış Ağâh Bey; çünkü Avrupa Birliği dediğimiz zaman, sanki Avrupa Birliğini bir siyasi birlik gibi alıp, hepsine faturayı çıkarıyoruz. Yani orada Alman politikası da var, Fransız politikası var, İngiliz politikası var, farklı farklı politikalar da var, ama biz çoğunlukla analizi doğru yapamadık. Dolayısıyla buradaki şeyde, “bizi niye istemiyorlar” meselesine başka bir türlü daha bakmamız gerektiği düşüncesindeyim.

3 tane ciddi periyot yaşadık, hepimizin hayatına sığıdı: 15 Şubat 1945 Yalta düzeniyle başlayan, yanılmıyorsam Kasım 88 Berlin Duvarının yıkılmasıyla biten soğuk savaş periyodunu yaşadık. Oradan 11 Eylül 2001'e kadar giden bir başka periyotla tek kutupluluk veya küreselleşme dediğimiz periyodu yaşadık, 11 Eylül 2001 sonrasında da farklı bir dünya düzenini, daha ismini tam olarak koyamadığımız kaotik bir dünya düzenini yaşıyoruz. Her

dönemin algılamaları aslında farklı; soğuk savaş döneminin politikaları ve uygulamaları ve yaklaşımları, değerlendirmeleri farklıydı, tek kutup dönemininki farklı, şu andakiler farklılaştı.

Şunu da söyleyebilirim: Bundan 5 yıl önce, 6 yıl önce bu paneli düzenliyor olsaydık, şurada hepimizin söyleyeceği tek laf vardı: “Müzakerelere başlamayı falan hiç hayal bile etmeyin.” Çünkü çok net bir şekilde bunu hep beraber 14-15 Aralık 97 Lüksemburg Zirvesi sonucunda yaşadık; Avrupa Birliği yeğlemesini yaptı, “*orada Türkiye’ye falan yer yok.*” Zaten 55 inci Hükümet, net bir şekilde siyasi ilişkileri kesti attı. Ama ondan sonra dikkat edin, şimdi artık müzakere masasına oturmaktan başka bir çıkar noktaları kalmadı. Yani o 2 yıl içinde ne değişti, 11 Eylül 2001’den sonra ne değişti, onun da analizini çok iyi yapmamız gerekiyor. Türkiye’de bizim yaptığımız analizlerin temelinde, biz hep dünyanın merkezine kendimizi oturtup, başkalarının davranışlarını kendimize göre kurguluyoruz. Ancak bir de konuya “dünya politikalarının değişimi çerçevesinde Türkiye’nin yeri neresi?” diye baktığımız zaman, -o yüzden ben biraz iddialı konuşuyorum, biraz belki de nünasta orada ayrılıyorum- ben bu süreç sonucunda bütün zorluklara rağmen Türkiye’nin tam üye olarak o masadan kalkacağına inanmaya devam ediyorum.

O yüzden de şunu söylemekte de sakınca yok: Hocam da yıllarca beraber bazı planlarda vesaire çalıştık; Türkiye’nin önüne yıllarca “şu Ankara Anlaşmasını değiştirin” diye öneriler geldi, özellikle 28 inci maddeden duyulan rahatsızlıktan ötürü. Çünkü biliyorduk ki, Ankara Anlaşmasının virgülüne dokundursak, Türkiye’nin bugün tam üyelik falan filan diye bir tartışması kalmayacaktı. O yüzden de Türkiye’nin yıllarca dokundurtmadığı Ankara Anlaşması, aslında Türkiye’nin en büyük kazanımıdır ve o anlaşma, tam üyelik meselesi sonuçlanmayana kadar da bence dokundurtulmaması gereken anlaşma olarak devam edecektir. O yüzden de ben hani, “şu iyileştirilmiş ortaklık statüsünü biz önersek de tartışsak” noktasının çok da gerçekçi ve kabul edilebilir olmayacağı düşüncesindeyim. Tamamen saygı duymakla birlikte, Türkiye’de daha başka kırılmalara yol açabilecek tehlikeli bir argüman olduğunu da belki bu noktada belirtmem gerekiyor.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ederim.

Sayın Ünal, buyurunuz.

Doç. Dr. HASAN ÜNAL- “Avrupa Birliği bizi neden almak istemiyor”la ilgili belki bir-iki nüanse söz de benden duymak arzu ederseniz, şunları söylemek mümkün: Mesela diyelim ki Avrupa Birliği ülkeleri, mesela Almanya, Türk denildiğinde, orada işçi olarak çalışan Türk’ü görüyor. Bu bir imaj sorunudur, bunun yarattığı sorunlar vardır, doğrudur. Ancak aynı Almanya’da bakın, bazı şehirlerde Türk kadar eski Yugoslav cumhuriyetlerinden de insanlar vardır ve ağırlıklı olarak da bunlar Hırvatlardır. Mesela eğer bir Alman, oradaki Türk’ü kendisinin iş sahibi olmasını engelleyen birisi olarak görüyorsa, kendisinin işsiz kalmasına sebep olan birisi olarak görüyorsa, niye oradaki Hırvat’ı da görmüyor? Onların nüfusu da Almanya’da az değil, mesela Münih’te toplam yabancılar içinde Hırvatlar birinci sıradalar, Türkler değil. Yani bunun gibi pek çok örnek getirebilirsiniz.

Burada şöyle bir durum var: Hiçbir aday ülkenin Avrupa Birliği genişlediği dönemlerde, ister zengin ülkeleri bünyesine katarak genişlesin, isterse son dönemde olduğu gibi, aslında fakir ülkeleri bünyesine katarak genişlerken, hiçbir dönemde Türkiye’nin üyeliğine ilişkin hiçbir ülkeyle ilgili tartışma olmadı. Türkiye’nin üyeliğiyle ilgili tartışma o kadar garip bir zeminde cereyan ediyor ki, “bu adamlar Avrupalı mı?” falan diye başlıyor cümleler.

Almanya’da ağustos ayının sonundaki konferans çok enteresan ve önemliydi; çünkü hem iktidarın, hem de muhalefetin Alman milletvekilleri vardı orada ve bizim AKP’li, ismini vermek istemediğim üst düzey bir şahsiyete de neler söylediler orada, yani hem muhalefetin milletvekilleri, hem de iktidar milletvekilleri ve bunu söylerken şöyle: Mesela bizimki, haklı olarak karşı örnek getirmeye çalışıyor. Çünkü diyorlar ki, “Türkiye’nin coğrafyası çok farklı, Avrupa’da değil, coğrafyanın büyük bir bölümü Avrupa’da değil. İkincisi, nüfusu çok kalabalık. Üçüncüsü, kültürü farklı, Türkiye Avrupa kültürüne mensup değil.” Coğrafyayla ilgili başlıyor bizimki, diyor ki, “peki, siz böyle diyorsunuz; Kıbrıs Avrupa coğrafyasında mı kardeşim?” Cevap şu: “Sen Kıbrıs’ı, Atina’yı, şunu bunu karıştırma; onların Avrupalı olduğuna yönelik hiçbir tartışma duydun mu hiçbir yerde?” Cevap veriyor. Üstelik bunu iktidar partisinin milletvekili de söylüyor, muhalefet partisinin milletvekili de söylüyor.

Almanya’daki bir tane güya Türkiye uzmanı, “*Efendim, Türkiye’deki laiklik bir dayatmadır. Aslında devlet ve rejim laiktir, fakat Türkiye’de halk dünyevi değildir, yani aslında dini inanç gündelik hayatı belirleyen temel unsurlardan biridir*” demiş, bunu şimdi engel olarak getiriyor. “Kardeşim, biraz mantıklı şeyler söyleyin. Yunanistan’ı ele

aldığımızda, Yunanistan hiçbir yönüyle laik bir devlet değil, gündelik hayatta kilisenin belirleyiciliği inanılmaz boyuttadır. Yani kilise istemediği zaman, bir insanın cenaze töreni yapılamaz, kilisede evlenmemiş bir insanı papaz gömmez, cenazesi ortada kalır, bu kadar garip bir ülkedir” diyorsunuz filan. Cevap şu: “Siz bunları bırakın, Yunanistan ta eskiden beri, milattan önce Avrupa kültürüne mensup” diyor, “bunları tartışmak lüzumsuz bir şey” diyor.

Buradan nereye geliyoruz? Avrupa’da sık sık bize söylenen bir laf var, çok özetle şunu diyorlar: *“Türkiye, çok büyük, -‘büyüklük coğrafyaya ilişkin, ama kötü bir şey, yani bir artı değil, eksi’- çok kalabalık ve çok farklı bir ülke.”* Yani şu: Türkiye’nin nüfusu, Türkiye’yi üye yapmamak için çok önemli bir sebep. Her yıl 1 milyon artan ve şu anda 73 milyona gelmiş bu nüfus, 73 milyonmuşuz, bizden iyi biliyorlar. Yani bazen nüfusumuzu 1-2 milyon az göstersek de inanmıyorlar, 1 milyon artıyormuş, nüfusumuz 1 milyon artıyor. Nüfus artışımız oran olarak düşmüş, ama toplam 1 milyon civarında artıyoruz. Bu nüfusun en az beklentilere göre 95-96, muhtemelen 105-106 milyona kadar çıkacağı tahmin ediliyor. Böyle olduğu zaman, 80 milyonların üzerine çıktığında, Avrupa Birliğinin en geniş ülkesi oluyor. Bu ne demek...

SALONDAN- Güvenlik yönünden onları takviye edecek...

Doç. Dr. HASAN ÜNAL- Bunu da aynen o AKP’li büyüğümüz söyledi orada. Ne dediler, biliyor musunuz? Dediler ki, *“Kardeşim, sırf bu gerekçeyle sizi almamız lazım; çünkü siz, nüfusunuzun artışına ilişkin olarak bizi yanıltmak için diyorsunuz ki, ‘vallahi o kadar eskisi gibi artmıyoruz.’ Sonra da diyorsunuz, ‘nüfusumuz artmaya devam edecek, dolayısıyla genç kalmaya devam edecek; sizinki de yaşlanacak, sizi takviye edeceğiz.’ Sırf bu gerekçeyle almamız lazım.”* Ayrıca şunu diyor: *“Biz planlama yaparız, hesaplarız. Bu sene Avrupa Birliğinde ne kadar bilgisayar mühendisine ihtiyacımız var, endüstri mühendisine ihtiyacımız var yahut meslek erbabına ihtiyacımız var; bunlarla ilgili 3 bin kişi Pakistan’dan, 5 bin kişi Ukrayna’dan, 10 bin kişi Rusya’dan, 5 bin kişi Beyaz Rusya’dan, 2 bin kişi Türkiye’den, 3 bin kişi Azerbaycan’dan toplarız, niye bir ülkeyi üye yapıp başımıza dert edelim?”*

Dolayısıyla nüfus bir dert; çünkü nüfusu aldığımız zaman, Avrupa Birliğinin içinde en geniş katılım hakkını vermeniz gerekiyor. Avrupa Parlamentosundaki en büyük grup Türk grubu olacak, düşünebiliyor musunuz ve şimdi Avrupa Birliği içerisindeki oylamalar, ikili bir

oynamaya gidiyor, toplam ülkelerin yüzde 55'i ve ağırlıklı oyların yüzde 65'i. Bu çerçevede Türkiye girdiği zaman, 30 civarında bir oyla karar alınabilecek Avrupa Birliğinde, Türkiye'nin toplam o hakkı 16 olacak bu hesaplara göre. İngiltere'yi yanımıza aldığımız zaman, Avrupa Birliği içinde her kararı geçirebileceğiz. Bu mümkün mü? Zaten Chirac diyor ki, *“bu ikili çoğunluk sistemini Türkiye'nin üyeliğe hiçbir Avrupalı liderin razı olamayacağını düşünerek getirdik, o masum bir karar değildi Avrupa Anayasasında.”*

SALONDAN- Gümrük birliğini yapmışsınız, sizin Avrupa için bir cazibeniz yok ki, adam almadan da sizi istediği gibi kullanıyor.

Doç. Dr. HASAN ÜNAL- Yani deminki aslında nüanse olan tarafım da o Can Beyle, yani diyor ya “bizden de ayrı olamıyor” diye.

SALONDAN (Devamla)- Yunanistan'ı, Portekiz'i, İspanya'yı, gümrüğünü sıfırlaması için 20 milyar dolar, her yıl 5 milyar dolar karşılıksız yardım yaptı ve onlar, 7 yıl sonra gümrüklerini indirdiler. Biz hiç para almadan indirdik. Hocamın zannediyorum sorusunun cevabı, bizim bir cazibemiz kalmadı.

Doç. Dr. HASAN ÜNAL- Evet, nüfus bu, coğrafya çok zor geliyor ve kabul etmemiz lazım ki, farklı bir kültüre mensup olduğumuz yönünde Avrupa Birliği içinde çok köklü önyargılar var. O yüzden ağzını açtığında, *“siz Atina'nın, Kıbrıs'ın Avrupalı olup olmadığını tartışmakla bir yere varamazsınız; onlar Avrupalı, siz değilsiniz”* diyor. Özetle bu.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ederim.

SALONDAN- Biz bu Avrupa Birliğiyle müzakereyi Ankara'da yapsaydık, Hacıbayram Hazretlerinin önüne masaları koyup, arkada “Ya Veli, Allah” levhası görünür şekilde bunları davet etseydik, olur muydu? Yani şimdi Avrupa Birliği, açık ve seçik diyor ki, *“biz sizin üzerinize en büyük Haçlı seferini tertiplemiş Papanın önünde sizin Başbakanınıza diz çöktürdük, imzalattık.”*

İkincisi, şunu soruyorum: Zatiâliniz, bu konuda Türkiye'nin güvendiği isimlerseniz, Hanımefendi de öyle. Nerede bu Anayasa? Ne üniversiteler, ne vakıflar, ne Hariciye Vekâleti, ne Başbakanlık, bu Anayasayı tercüme edip Türk vatandaşlarına

vermediler. Yabancı dil biliyorsanız, İnternet’te özel maharetiniz varsa, belki elde edebilirsiniz, onun dışında yok. Ama vatandaşın İnternet’e girme mecburiyeti de yok.

Doç. Dr. HASAN ÜNAL- İlerleme Raporu da yakın zamana kadar öyleydi.

SALONDAN (Devamla)- Evet, o da yok efendim.

Şimdi çok kolay bir hükümet var, yani bağışlayın beni, oruçlu arkadaşlar da bilhassa bağışlasınlar, iftar yaklaşırken 3 cümle arz edeceğim. Ben devlette şunu gördüm, Üniversite Hocası olduğum zaman da bunu bir kere daha gördüm, politikada bunu gördüm: Bizim aydınlarımızın tarih kültürü yetirsizliği, tarih şuurundan mahrumiyetlerine sebep olmuştur. Türkiye’yi yönetenlerin tarih şuurundan mahrumiyetleri, bize dünyaları kaybettirmiştir. İşte İttihat ve Terakki macerası meydana; Alman 5B Planı uğruna, hiçbir menfaatimiz olmadığı halde, “Enverland” yazan vagonlarla Birinci Cihan Harbine girdik.

Bir Türk Başbakanından şunu dinledim: *“Atina’ya gittim. Konuşmamı hazırlamış Hariciyeciler, aldım elime. Ey Yunanlılar, ne mutlu size ki, Osmanlı’nın zulmünden ilk siz ve ne yazık ki en son biz kurtulduk.”* Tabii bütün aydınlarımız böyle değil, şimdi böyle değil. “Hemen konuşmayı yırttım” diyor. “Peki, onu yazana ne yaptın?” dedim; “hiçbir şey yapmadım.” Olmaz. Bir Fransız devlet adamıyla konuştuğunuz zaman, onun tarih kültürünü görürsünüz, İngiliz devlet adamında görürsünüz, Alman devlet adamında görürsünüz. Yeğenimi ziyaret için Strasbourg’a gittim, milletvekiliyim, Avrupa Konseyi Parlamentosunda Bütçe Komisyonu Başkanıyım. Dediler ki, “bizim kızın sınıf arkadaşının babası itfaiye eri, onun yaş günü.” “Ben de geleyim” dedim, “benim mesleğimi karıştırmayın.” Lütfen Hocam, itimat buyurun; Doğramacı Hocamın resminden bu köşeye kadar itfaiye erinin evinde kütüphane vardı ve Alman klasikleri vardı. Bizim aydınlarımızın kaçının evinde kütüphane var, kaç Tazimat Fermanının 1838 Türk-İngiliz Ticaret Anlaşmasını örtmek için bir şal olduğunu biliyor? Kaçı 1856 İslahat Fermanının ve ondan önce Kırım Harbinin bizi Batıya borçlandırmak için icat edildiğini biliyor? Bunları bilmeden müzakereye oturuyor.

Bir de çok özür diliyorum, öyle şartları geçen Parlamentodan geçirdiler ki, ben de oradaydım, Hanımefendi de oradaydı, Türkiye’nin giriş belgesi kaç saat müzakere edildi; bin küsur sayfa doküman, 15 dakika. Bir şey kaçırılıyor Türkiye’den. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi diyor ki, *“Avrupa İttifak Senedine göre anadil dışında dille eğitimi kabul etme*

mecburiyeti yoktur.” Hatırlayın, geçen Hükümetin bir devlet bakanını, “*biz TRT’de 4 ayda her dilden yayın yaparız.*” Yok böyle bir şey, Fransa reddetti bu, Belçika’nın ve Hollanda’nın müracaatı üzerine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi reddetti, bizimkiler kabul ettiler.

Avrupa Senedi diyor ki, “*teröre karşı olmak lazımdır.*” Bizim Terörle Mücadele Kanunu değiştirildi, bugün Türkiye’de terörü methetmek, terörist olmak suç değildir, açık. Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunu perişan edildi; polis duruyor, vatandaş geliyor, dövüyor onu. Siz bir Fransız polisine bir el kaldırın da göreyim.

Türkiye’de öyle korkunç yanlışlar yapıldı ki, “aman, bu adamları...” Böyle bir zihniyet olmaz. Sonra Türkiye, AET ile Avrupa Birliğini karıştırıyor. Avrupa Ekonomik Topluluğu zihniyeti, Avrupa Birliği zihniyeti. Bizim çok şahsiyetli, çok haysiyetli, kendi milli envanterine dayanan bir plan anlayışıyla ve baştan aşağı eğitimini düzenleyen bir zihniyetle yola çıkmamız lazım. Çalışan nüfusunun yüzde 70’i ilkokul mezunu olan bir ülke, bu bizim acı gerçeğimiz; bizim çalışan nüfusumuzun yüzde 70’i ilkokul mezunu, biz hangi yüksek teknolojiyle rekabet edeceğiz? Türkiye’nin bunları çok ciddi gündeme getirmeniz lazım. Ama bu dediğiniz şartları eğer bu Hükümet ayın 17’sinde kabul ederse, Hocam hiç merak buyurmayın, Sevr gerçekleşecek.

Hepinizi hürmetle selamlıyorum.

OTURUM BAŞKANI- Sayın Büyükelçimin bir sorusu vardı; buyurunuz.

SALONDAN- Sayın Başkan, çok teşekkür ediyorum. Galiba sonuna geldiğimiz için, soru biraz havada kalacak gibi olacak, ama en azından hepimizin düşünmesi yönünde de bazı işaretler vereceğin düşünüyorum.

Avrupa Birliği sürecinde Türkiye’nin Kıbrıs politikasına baktığımız zaman, hep şunu görüyoruz: Türkiye, bir şeyler beklediği zaman, Kıbrıs’ta hep taviz vermiştir. 1997 Lüksemburg Zirvesinde Türkiye hiçbir şey alamadığı için, Kıbrıs tavizini de kabul etmemiş, hatta Avrupa Birliğiyle siyasi ilişkilerini askıya almıştır. O süreç, Helsinki’ye getirmiştir; fakat Helsinki gelirken, Kıbrıs ve Ege teslim edilmiştir. Son Kopenhag Zirvesinde de yine Türkiye’ye bir şey verilmiştir, “*Avrupa Komisyonunun raporu olumlu çıkarsa, müzakereler geciktirilmeden başlayacaktır*” denilmiştir. Nitekim Güney Kıbrıs Rum Yönetimi Avrupa Birliğine kabul edilmiştir.

Bugün geldiğimiz noktada, gerek Kıbrıs'la ilgili tavizlerde, gerekse Anayasanın değişimiyle ilgili konularda hep yapısal değişimlerle ilgili öneriler geliyordu, Meclisten yasalar geçirilmek suretiyle o uyumlar sağlanıyordu. Ancak bugün geldiğimiz noktada, sizlerin panelde İlerleme Raporuyla ilgili olarak ortaya koyduğunuz gerçekler, özellikle Sayın Bila'nın ulusal davalarımıza ait dayatmalarla ilgili altını çizdiği hususları dikkate aldığımızda ve bir de son birkaç ay önce Avusturya Başbakanının “*Türkiye ile 4 tane temel sorunumuz var*” derken, toprağının büyük olduğu, nüfusunun büyük olduğu ve tarımsal nüfus olduğu, coğrafyasının jeopolitik olarak İran ve Irak gibi, Suriye gibi ülkelerle komşu olmaya Avrupa Birliğinin hazır olmadığı ve milli gelirin düşüklüğü gibi koşulları dikkate aldığımızda, artık yapısal değişikliklerle ilgili yasaları değiştirmek suretiyle Avrupa Birliğine kendimizi kabul ettirebilecek bir sürecin dışına çıktık, Türkiye'nin varlığıyla ilgili kararlar verme sürecine girdik. Avrupa Birliği İlerleme Raporu da bunu koyuyor, sizler de bu değerlendirmeleri yaptınız. Bu bağlamda acaba Türkiye, her ne kadar siyasi iktidarın şu anda her şeye “evet” diyebilecek noktaya geldiği değerlendirilmesinin yapılmasını saklı tutmak kaydıyla, acaba Türkiye bugün Avrupa Birliği konusunda gerçek anlamda bir yol ayrımına geldi mi? Bu değerlendirmeyi burada yapabiliriz veya hep birlikte düşünmemizde yarar var diye düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ederim Sayın Büyükelçim.

Buyurun.

Doç. Dr. HASAN ÜNAL- Ben kısaca geldiğini düşünüyorum, yani buradayız. Bir laf vardır, Türkiye'de bazı törenlerde filan çok sık söylenen bir laf; “çok kritik bir dönemden geçiyoruz.” Eğer böyle bir sözü gerçek manada, gerçek nitelikleriyle ve beraberinde taşıdığı bütün tehlikelerle söylemek gerekiyorsa, o da şu andaki dönemdir, hakikaten böyle bir dönemden geçeceğiz ve benim korkum, ben Fikret Bila'ya katılıyorum, burada Hükümet, piyasalarda, özellikle para ve sermaye piyasalarında çıkması muhtemel bir krizi böyle yatıştırabileceği düşüncesiyle bu gidişatın içerisine kendisini sokma mecburiyetinde hissedecektir. Onun içinden de çıkması, Türkiye'ye çok pahalıya mal olacaktır. Yani Türkiye'nin bir etnik cehenneme döndürülmesi kuvvetle muhtemeldir, bu arada Türkiye'nin elinden Kıbrıs, Ege gibi konularda çok ciddi tavizler koparılması kuvvetle muhtemeldir.

Bütün bu cenderenin içinde de ekonominin çok, ama çok ciddi bir finans krizine sürüklenmesi kuvvetle muhtemel görünüyor. Ben bu üçünden de endişe ediyorum.

OTURUM BAŞKANI- Efendim, ben de Sayın Ünal'ın görüşlerine mutlak olarak katılıyorum. Sayın Büyükelçimin vurguları da çok önemliydi. Gerçekten çok önemli bir dönemeçten geçiyoruz. Biz akademik ortam, genç öğrencilerimiz olarak birçok konunun, sorunun idraki içindeyiz, ama maalesef siyasilerimiz aynı idrak içinde değiller. Esas tabii ki karar mercii onlar olduğu için, siyasi iradeyi onlar oluşturduğu için, biz maalesef yeterince belki halk olarak kamuoyu da yaratamıyoruz, belki bu konuları fazla konuşmuyoruz ve siyasileri etkileyemiyoruz. Etkileyemememizin belki nedeni de şu: Örneğin Annan Planını düşününüz, Annan Planının referanduma sunulması öncesi gelişmeleri düşününüz, Davos'ta gerçekleşen Tayyip Beyin Annan'la buluşması, arkasından Bush'la New York'taki görüşmeleri, sonraki gelişmeleri düşününüz; biz hiçbir gelişmenin Türk vatandaşı olarak içinde yer almadık. Biz, en sonunda Annan'ın hakemliğini Tayyip Beyin kabul ettiğini öğrendik.

Belki de 17 Aralıktan birkaç gün önce Ege'yi kaybettiğimizi öğreneceğiz, belki de Kıbrıs'ı Kıbrıs Cumhuriyeti olarak tanıdığımızı öğreneceğiz ve maalesef yine hiçbir şey yapamadan bakıp kalacağız. Annan Planı çerçevesinde Tayyip Bey, Annan'ın hakemliğini kabul ettiğinde, Milli Güvenlik Kurulunun iradesini aştığında ne yapabildik? “Ben Denктаş’a talimat verdim” diye uçakta gazetecilere beyanat vermesi karşısında Türk vatandaşı olarak ne yaptık; hiç, süngümüz düşüp bekledik. Aynı şekilde Avrupa Birliğinden tarih almak adına, müzakere başlasın adına birçok tavizin verilmediğinden haberimiz mi var? İlerleme Raporuyla ilgili hiçbir tepki yok. “*Patrikhane ekümeniklik olacak*” diyor, hiçbir şey yok. Geçen hafta biliyorsunuz, İngiliz kraliyet ailesi geldi, resmi bir ziyaret olarak en başta onları ziyaret ettiler. Avrupa Parlamentosundan gelenler, Türk resmi makamlarını ziyaret etmeden Güneydoğu'ya gidiyor, Süryanilerle, Kürtlerle buluşuyor. Buluşsunlar, ama Türk resmi makamları hiç araya girmiyor.

Sayın Hocamın bir sorusu vardı, soruyu sorarlarken bana tevcih ettiler, “acaba Sevr'i diriltecekler mi?” diye. Sayın Hocam; Birinci Dünya Savaşından sonra yapılan anlaşmalar, barış anlaşmaları, ifade ettiğim gibi, bir yerde bir ulusal devleti oluşturmak adına bir dayanak olarak ortaya çıkmıştı. Çokuluslu yapılardan ulusal devlete dönüşümü simgeliyordu bu anlaşmalar. Şimdi bakınız, Lozan'ı sallayarak yine çokuluslu yapıya; çünkü ne yapıyorlar;

Türkiye’de bulunan bütün alt kimlikleri yukarı çıkartıyorlar. Çokuluslu yapı, yani Osmanlı İmparatorluğundaki o çokuluslu yapı. Yani değiştirilen bir şeyi yeniden eski duruma iade etmek istiyorlar ve tabii o üst kimlik, bizim o “ne mutlu Türküm” diye ifade ettiğimiz veciz söz, o farklı etnisiteleri entegre eden bir araçtır, o entegrasyon aracını ortadan kaldırmayı hedefliyorlar, tehlikeli olan odur. Vatandaşla devlet arasındaki aidiyet bağını koparmak istiyorlar.

Ben bunu bazen şöyle düşünüyorum: Batıların PKK üzerinden gerçekleştiremedikleri birçok şeyi, günümüzde Avrupa Birliği’nin hukuku üzerinden gerçekleştirmesi söz konusudur. Hukukun üstünlüğüne, demokrasiye, insan haklarına, özgürlüğe hiçbirimiz karşı değiliz, Avrupa Birliği’nin siyasi kriterlerine karşı değiliz. Zaten bunlar Avrupa Birliği’nin değerleri de değil, evrensel çağdaş değerler, bunlara karşı değiliz. Biz, ulusal çıkarlarımızı ipotek altına sokma kriterlerine karşıyız. Mesela hemen Yunan Anayasasına değinmek istiyorum, Avrupa Birliği’ne girişle ilgili düzenlemesine: Diyor ki, “*Önemli bir ulusal çıkarı veya önemli uluslararası işbirliğini gerçekleştirmek için egemenlik devri caizdir.*” Hatta egemenlik devri de demiyor, “anayasal yetkilerin devri caiz” diyor.

Bakınız, önemli ulusal çıkarları gerçekleştirmek için yahut önemli uluslararası işbirliği için anayasal yetkilerin devrinden söz ediyor. Biz ise önemli ulusal çıkarları ipotek etmek için yahut da kaybetmek için Avrupa Birliği’ne girmeyi kabul ediyoruz, Yunanistan’la aradaki fark budur.

Doç. Dr. HASAN ÜNAL- Üstelik sonuçta gireceğimiz belli değil.

Buyurun.

BARIŞ IŞIK- Ben Hukuk Fakültesi ikinci sınıf öğrencisiyim.

Bu panel başladığından beri bence üzerinde durulması gereken bir konu vardı, çok fazla durulmadı ya da bir-iki kelimeyle geçildi; bu da ekonomik entegrasyon üzerindeki düşüncelerdir. Biz Avrupa Birliği derken, hem siyasi, hem de ekonomik entegrasyon dedik. Siyasi yönden çok fazla tartıştık, çok fazla eleştirildi, haklı eleştiriler çok fazlaydı. En basitinden egemenlik olarak birçok şeyden vazgeçtiğimizden bahsettik. Hatta Fikret Bila demiş ki, “artık öyle bir konumdayız ki, Avrupa Birliği’nin bütün dayatmalarını kabul edecek

duruma geldik.” Yani tek taraflı hale geldiğinden bahsettik, “biz evet ya da hayır diyoruz” falan, o konuma geldiğinden bahsettik.

Ben ekonomik yönden Avrupa Birliğine girmeyi daha ön plana almamız gerektiğini düşünüyorum. Yani net olarak şunu sormak istiyorum: Acaba biz, ekonomik olarak Avrupa Birliğine girmek zorunda mıyız yahut biz ekonomimizin geleceği için, ekonomik entegrasyon yolunda Avrupa Birliğine girmek mecburiyetinde miyiz? Biz Avrupa Birliğine girmeden de, şu andaki mevcut ekonomimizi geliştirebilir miyiz yahut şu andaki mevcut ekonomimizi sorgulamamız mı gerekir? Ki Avrupa’da da sırf Avrupa Birliğine girmeden, ekonomisini çok yüksek çıtalara yükseltmiş ülkeler var mıdır; bize bunlar örnek teşkil ederek, biz de bu yoldan gidebilir miyiz?

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ederiz.

Buyurun Hocam.

Doç. Dr. HASAN ÜNAL- Evet, Avrupa Birliği dışında da kalkınmak mümkündür, Avrupa Birliği içinde de kalkınmak mümkündür. Avrupa Birliği içinde de kalkınamamak mümkündür, hâlâ Yunanistan’ın durumu olduğu gibi. Mesela Yunanistan, Avrupa Birliğine 1981 yılında girdiğinde, Avrupa Birliği milli geliri ortalamasının yüzde 70’ine sahipti, 10 yıllık bir dönemin sonunda bu ortalama yüzde 50’ye düştü ve ondan sonra Simitis dönemindeki uzun çabalar ve şimdi anlaşılıyor, aslında bir dünya maniplatif oyunlardan sonra Avrupa Birliği ortalamasının tekrar yüzde 70’ine geldiler. Şimdi Avrupa Birliği ortalaması, 10 Doğu Avrupa ülkesi girdikten sonra düşeceği için, Yunanistan da Avrupa Birliği milli gelirine yaklaşmış olacak. Ama burada ne kadarı manipülasyon, ne kadarı gerçek, bunu bilmiyoruz; çünkü olimpiyatlar bittikten sonra Yunanistan içerisindeki kirli çamaşırlar, özellikle finans sektöründe ortaya çıkmaya başladı.

Öte yandan, mesela Avrupa Birliğiyle alakası olmayan Güney Kore, Yunanistan’a göre rakamlar itibarıyla, milli gelir itibarıyla baktığımızda, birbirine yakın görünüyor, hatta bazen Güney Kore 1-2 bin dolar Yunanistan’dan küçük görünüyor, kişi başına milli gelir olarak. Ancak Güney Kore’nin sadece birkaç tane şirketi Yunanistan eder. Yunanistan ekonomisi inanılmaz derecede zayıf, tamamen hizmet sektörü üzerine kurulu ve bütün üretim kapasitesini kaybetmiş bir ekonomi durumunda. Yani Avrupa Birliği içinde de adam

olunabilir, mesela İspanya örneğinde olduğu gibi kalkınılabılır, İrlanda örneğinde olduğu gibi, yani fakir, zayıf girip, gayet güçlü hale gelmek mümkün: içeri girip, fonları doğru dürüst kullanmadan, böyle muhasebe hesaplarıyla, bir sürü numarayla “Avrupa Birliğinden fon nasıl tokatlanır” konusunda uzmanlaşarak bu işi de yürütmek mümkün, Yunanistan bunun örneğidir.

“Türkiye, Avrupa Birliğine girmek mecburiyetinde midir?” Bundan ziyade şu: Türkiye Avrupa Birliğine girebilir mi, giremez mi; girse, eşit, onurlu, yani mevcut şartlarda bir üye olarak bugünden yarına üye olarak girse, bu Türkiye’nin menfaatine olur mutlaka. Ama burada sorun şu: Bütün bu panel boyunca konuştuğumuz, girmesi Avrupa Birliği tarafından arzu edilmemekte, buna dair bir niyet ve irade görülmemekte, o yüzden sorun burada. Peki, burada şunu konuşmak durumundayız: Avrupa Birliği tartışmaları, Türkiye’de Türk ekonomisinin yapısal sorunlarını görmezden gelmek için kullanılmış mıdır? Bence kullanılıyor ve çok ciddi bir manipülasyon var. O yüzden de şu anda Hükümet, para ve sermaye piyasalarında oluşturulan aşırı iyimser beklentinin bir anda geriye çevrilmesinin müthiş bir finans krizine sebep olacağı korkusuyla tir tir titriyor bu 17 Aralık tarihine kadar ve muhtemelen ondan sonra bu siyasi tavizleri peş peşe vermeye kalkışırsa, ondan dolayı olacak. Türkiye’nin bir dünya ekonomik, yapısal sorunları vardır, epeyce de potansiyeli vardır, mevcut durumu da vardır. Yani bu soruya cevaben ancak böyle bir şey söylenebilir herhalde.

Teşekkürler.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ediyoruz.

Son soru için sözü Sayın Tuna İnce’ye veriyorum.

Buyurun.

TUNA İNCE- Efendim, konuşmacılara çok teşekkür ederek sonuca gelebilir miyiz diye sormakla başlıyorum, şöyle bir sonuç olabilir mi? Yanımda oturan Sayın Haberal Hocam dedi ki, “uzun lafın kısası, biz Avrupa Birliğine girmek durumundayız, hiç kimsenin mazereti olamaz; aydınlarımız, üniversitelerimiz, hepimiz çok iyi çalışmak durumundayız.” Peki, o zaman ben soruyorum: Biz, gelecek olarak Avrupa Birliğine girmenin ülkeye getireceği yararları inanıyor muyuz? Girebilmek için ne yapmalıyız? Can Baydarol dedi ki, “müzakere

taktiklerini, müzakereyi iyi kullanamıyoruz, müzakere hazırlıklarımız iyi olmuyor.” Buna katılır mısınız?

İkincisi, sizinle televizyonda da tartıştık; şuna inanıyorum: Tartışmanın endişeli tarafında yer almanın yararını ben şimdi görüyorum. İşin endişeli taraflarını konuştuk, bunları çok tartışmakta da yarar var, ama sonuç ne olacak? Şuna inanıyor musunuz; iyi bir müzakereyle, iyi bir hazırlıkla biz Avrupa Birliğine üye olabilir miyiz?

Teşekkürler.

Prof. Dr. MEHMET HABERAL- Düzeltebilir miyim? Tam tersini söyledim; ben, benim ülkem Avrupa Birliği kapılarında yüz sürmesinden fevkalade zedeleniyorum, benim onurum zedeleniyor, bunu söylemek istedim ve dedim ki, Türkiye kıtlıktan geldi. Kusura bakmayın, burada maalesef yine tekrar etmek zorundayım. Bu Mehmet Haberal, odun ateşinin ışığında ders çalıştı, bugün lazer kullanıyor. Bakın, odun ateşinden bugünkü elektrikli ortama geldik, Avrupa Birliğiyle gelmedik. Zaten o zaman Avrupa Birliği diye bir şey yoktu, Türkiye bu dönemlerden gelirken Avrupalılar tamamen birbiriyle boğuşuyorlardı ve diyorum ki, benim ülkem, gerçekten öyle bir kuruldu ki, insanların canı kanı pahasına kuruldu ve bize emanet edildi. Biz, o insanlara layık olmak durumundayız. Bunun da bir tek yolu var değerli konuklar: Atatürk boşuna demedi, “Türk, çalış, güven, övün” dedi. Biz çalışmak durumundayız, güvenmek durumundayız, övünmek durumundayız. Ben diyorum ki, Türk Milletinin yüce Allah’tan başka hiçbir şeye ihtiyacı yoktur.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Hocam, buyurunuz.

Doç. Dr. HASAN ÜNAL- Ben Türkiye’nin Avrupa Birliğine iyi bir müzakereyle, iyi bir hazırlanmayla da görünebilir bir gelecekte üye olabileceğini zannetmiyorum. Bunu zaten diğer üye olan ülkelerle Avrupa Birliğinin yürüttüğü müzakerelerde, onlara dair yazdığı raporlarda görüyorsunuz, arada büyük bir zihniyet farklılığı var. Öbürlerine, şurada Bulgaristan’la Romanya’nın raporları var, Hırvatistan’la ilgili belge var; bunları okuduğunuzda, şöyle bir hava var: “Bizim çocuklar kulübe geliyorlar, inanılmaz ilerlemeler kat ettiler, inanılmaz derecede çalışıyorlar, ödüllendirmemiz lazım. Ufak tefek eksikleri var, tabii ki olacak, yani onların üstesinden gelecekler, biz eminiz, inanıyoruz.” Bizimle ilgili

gelince, her paragrafı açıyorsunuz, şöyle başlıyor: “*Türkiye bu konuda şu şu şu ilerlemeleri kat etmiş olmakla birlikte*” diye başlıyor, eleştiriler başlıyor. Burada olmayacak bir işe asılıp durmanın bence siyaseten bir anlamı yoktur. Bunun yerine, olabileceği elde etmenin yollarına bakmak doğrudur, ben öyle düşünüyorum.

OTURUM BAŞKANI- Efendim, iyi akşamlar diliyoruz, katılımınız için teşekkür ediyoruz.

----&----